

KANTONALNA UPRAVA CIVILNE ZAŠTITE

DJELOVANJE U KRIZNIM SITUACIJAMA

**ODGOVOR SISTEMA ZAŠTITE I SPAŠAVANJA
TUZLANSKOG KANTONA NA POPLAVE 2014. GODINE
I MJERE ZA POBOLJŠANJE STANJA**

 **HEINRICH
BÖLL
STIFTUNG**
BOSNA I
HERCEGOVINA

cee
centar za ekologiju i energiju

DJELOVANJE U KRIZNIM SITUACIJAMA

**ODGOVOR SISTEMA ZAŠTITE I SPAŠAVANJA
TUZLANSKOG KANTONA NA POPLAVE U 2014.GODINI
I MJERE ZA POBOLJŠANJE STANJA**

Tuzla, septembar 2015.

Izdavač:

Centar za ekologiju i energiju

M. i Ž. Crnogorčevića 8

75000 Tuzla, BiH

tel/ fax: +387 35 249 311

ceetz@bih.net.ba

www.ekologija.ba

Kantonalna uprava civilne zaštite TK

Koordinator projekta:

Amira Kunto

Autor:

Mr.sc. Zdenko Tadić

Tehnička obrada:

Mr.sc. Zdenko Tadić

Štampa: OFF - SET, Tuzla

Tiraž: 250 primjeraka

Publikacija je realizirana u saradnji sa Fondacijom Heinrich Böll, Ured za BiH.

Stavovi izraženi u ovoj publikaciji ne predstavljaju nužno i stavove Fondacije Heinrich Böll

KANTONALNA UPRAVA CIVILNE ZAŠTITE

SADRŽAJ

I NESREĆE.....	5
1. Osnovne karakteristike područja Bosne i Hercegovine.....	5
2. Vrste nesreća	6
2.1. Prirodne nesreće.....	6
2.2. Tehničko-tehnološke nesreće.....	7
2.3. Druge nesreće.....	8
II SISTEM ZAŠTITE I SPAŠAVANJA U BOSNI I HERCEGOVINI.....	9
III SISTEM ZAŠTITE I SPAŠAVANJA U FEDERACIJI BOSNE I HERCEGOVINE.....	11
1. Zakonsko uređenje sistema zaštite i spašavanja u Federaciji BiH.....	11
IV POPLAVE I KLIZIŠTA I DOPRINOS LJUDI U NJHOVOM NASTANKU.....	16
1. Poplave.....	16
2. Klizišta.....	17
3. Doprinos ljudi nastajanju poplava i klizišta.....	19
V ODGOVOR SISTEMA ZAŠTITE I SPAŠAVANJA NA POPLAVE I KLIZIŠTA.....	20
1. Sistem zaštite i spašavanja Tuzlanskog kantona.....	21
2. Odgovor sistema zaštite i spašavanja TK na poplave i klizišta 2014.godine.....	22
2.1. Odluke o proglašenju stanja nesreće.....	22
2.2. Rukovođenje akcijama zaštite i spašavanja na općini.....	23
2.3. Rukovođenje akcijama zaštite i spašavanja na kantonu.....	25
2.4. Rukovođenje akcijama zaštite i spašavanja na nivou Federacije.....	31
2.5. Koordinacija akcijama zaštite i spašavanja na nivou BiH.....	32
VI PROCJENA ŠTETA I TRAŽENJE POMOĆI.....	33
1. Preliminarna procjena šteta.....	33
2. Konačana procjena šteta.....	34
3. Pomoć općinama.....	35
VII ZAKLJUČCI I MJERE ZA POBOLJŠANJE STANJA.....	37
VIII LITERATURA.....	48

Od kada se pojavio, čovjek je bio izložen raznim vrstama opasnosti od raznih vrsta predatora, bolesti i prirodnih nesreća.

Kako se ljudska zajednica grupirala i širila posljedice nesreća su bile razornije. Tehnološki razvoj samo je uvećao broj opasnosti i posljedice nesreća. Pored prirodnih opasnosti i nesreća pojavile su se i antropološke opasnosti i nesreće. Značajan utjecaj na vrstu i broj opasnosti a samim tim i nesreća imali su geografski položaj i klima ali i industrijska razvijenost i infrastruktura područja.

1. Osnovne karakteristike područja Bosne i Hercegovine

Bosna i Hercegovina je država smještena na jugoistoku Evrope, u zapadnom dijelu Balkanskog poluotoka. Površina joj je 51.129 km² i prema posljednjem popisu stanovništva iz 1991. godine u njoj je bilo 4.354.911 stanovnika ili prosječno 85 stanovnika po kvadratnom kilometru.

Na sjeveru, sjeverozapadu i jugu, graniči sa Hrvatskom u dužini od 932 km, sa Srbijom na istoku i sjeveroistoku 312 km i Crnom Gorom na istoku i jugoistoku u dužini od 215 km. Na jugu preko općine Neum, Bosna i Hercegovina izlazi na Jadransko more u dužini od 25 km. Granicu prema Hrvatskoj i Srbiji većim dijelom čine rijeke Una, Sava i Drina.

Bosna i Hercegovina se sastoji od dvije geografske i povijesne cjeline: Bosne na sjeveru i Hercegovine na jugu. Oba dijela su brdsko-planinskog tipa prosječne nadmorske visine oko 625 m. Ima nekoliko planina koje imaju vrhove preko 2.000 m: Maglić (Veliki Vitao 2.386 m), Volujak, Čvrstica, Vranica, Prenj, Treskavica, Vran, Bjelašnica, Lelija, Zelengora i Cincar.

Klima je umjereno-kontinentalna sa toplim ljetima i hladnim zimama u planinskom dijelu. U južnom dijelu Hercegovine prisutan je utjecaj mediteranske klime.

Bosna i Hercegovina hidrografski pripada jadranskom (26%) i crnomorskom slivu (74%). Najveće rijeke su: Sava, Drina, Neretva, Una, Bosna, Vrbas, Pliva i Trebišnjica. Rijeka Neretva se ulijeva u Jadransko more. U jugozapadnom dijelu je najmanje rijeka i tu su kao i u južnom dijelu zemlje prisutne ponornice među kojima je najveća Trebišnjica, Šujica, Zalomka i Mušnica.

Karakteristika rijeka u Bosni i Hercegovini je da su u gornjem i srednjem toku brze, dok su u donjem toku spore i teku kroz ravnice gdje su im korita plitka, krivudava i nisu u stanju primiti višednevne kiše i topljenja snijega, što ima za posljedicu izlivanje iz korita i plavljenje poljoprivrednih usjeva, stambenih, pomoćnih i industrijskih objekata koji su u velikom broju sagrađeni posebno poslije rata.

Prirodna jezera postoje na nekoliko planina. Najpoznatija su: Boračko jezero na Prenju, Veliko i Crno jezero na Treskavici, Veliko i Malo jezero kod Jajca, Prokoško i Suho jezero na Vranici, Šatorsko i Vranac na Šator planini i Blidnje jezero na Raduši. Na rijekama: Drini, Neretvi, Spreči, Vrbasu, Trebišnjici i Plivi izgrađene su brane i formirane velike hidroakumulacije. Najveća vještačka jezera su: Modračko na Spreči (40 km²), Jablaničko na Neretvi (14 km²) i Zvorničko na Drini (8 km²).

Zbog specifičnosti klime i reljefa, veliki dio površine je pod bjelogoričnim i crnogoričnim šumama. Južni dio države je zbog toga veoma ugrožen od šumskih požara i požara niskog rastinja.

Poseban problem u Bosni i Hercegovini su minska polja koja pokrivaju oko 3% ukupnog teritorija. Zbog mina nije moguće izvršiti regulaciju korita i obala rijeka i izgraditi protupožarne putove zbog čega je uvećana opasnost od požara i poplava.

Bosna i Hercegovina se nalazi u vrlo aktivnoj seizmičkoj zoni koja se proteže duž Balkanskog poluotoka, posebno na potezu Banja Luka-Imotski-Ljubinje.

U Bosni i Hercegovini su prisutne sve vrste prometa. Kopneni, riječni, morski i zračni.

Zemlja je veoma bogata raznim mineralnim sirovinama zbog čega je prisutna eksploatacija: olova, cinka, željeza, mrkog uglja, lignita, boksita, gipsa, kamene soli, pirita, barita, mangana, antimona, koalina, žive, hroma, magnezija, azbesta idr.

Glavni grad Bosne i Hercegovine je Sarajevo sa oko pola miliona stanovnika. Veći gradovi su: Banjaluka, Tuzla, Mostar, Zenica, Bihać, Prijedor, Brčko, Travnik, Trebinje i Livno.

2. Vrste nesreća

Kada govorimo o pojmu nesreće može se koristiti više definicija.

Ovisno od uzroka njihovog nastajanja, broja nastradalih ljudi i visini materijalne štete, nesreće se mogu grupirati ili svrstati u više podjela.

Ono što je zajedničko za sve vrste nesreća jeste da su to događaji koji su uzrokovani djelovanjem prirodnih sila na koje čovjek ne može uticati ili ih je proizveo svojom nepažnjom, kao i događaji koji su posljedica nepažnje i drugih utjecaja pri obavljanju određenih poslova a koji za posljedicu imaju ugrožavanje zdravlja i sigurnosti ljudi, životinjskog i biljnog svijeta i štetu na materijalnim dobrima i okolišu.

Naravno da, ovisno od njihove veličine i posljedica, razlikuje se i odgovor koji se poduzima da bi se zaštitili ljudi i njihova imovina.

Nesreće koje za posljedicu imaju pojedinačna ugrožavanja i malu materijalnu štetu uglavnom ne traže organiziran odgovor i uključivanje većih snaga i sredstava zaštite i spašavanja.

Nesreće u kojima je ugrožen veći broj ljudi i koje su proizvele ili mogu proizvesti veću materijalnu štetu traže organiziran i kvalitetan odgovor svih raspoloživih snaga i sredstava zaštite i spašavanja.

Nesreće u kojima je došlo do masovnog ugrožavanja zdravlja ljudi i štete ogromnih razmjera, zbog kojih dolazi do blokade normalnog života i funkcioniranja zajednice i koje prevazilaze sposobnosti pogođene zajednice da pruže kvalitetan odgovor upotrebom vlastitih resursa uže i šire zajednice, imaju status katastrofe i traže opću mobilizaciju svih resursa i pomoć međunarodne zajednice.

Propisima kojima je uređena oblast zaštite i spašavanja u Bosni i Hercegovini izvršena je kvalifikacija navedenih nesreća i projektiran sustav zaštite i spašavanja koji treba omogućiti kvalitetan odgovor snaga i sredstava zaštite i spašavanja u zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara.

2.1. Prirodne nesreće

Definicija prirodne nesreće data je u Okvirnom Zakonu o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih ili drugih nesreća u Bosni i Hercegovini.

“Prirodna nesreća je događaj koji je uzrokovan iznenadnim djelovanjem prirodnih sila, sa ili bez čovjekovog utjecaja, koji ugrožava zdravlje i život ljudi, životinja, uzrokuje štetu na materijalnim dobrima i okolišu.” (Okvirni Zakon, 2008: član 2.)

Pojam prirodne nesreće se poistovjećuje sa pojmom prirodne nepogode, jer svaka nepogoda u pravilu podrazumijeva vanredno stanje koje po pravilu prati stradanje ljudi i nastanak materijalne štete.

Ovisno od pristupa proučavanju i analizi prirodnih nesreća, moguće je vršiti klasifikaciju i podjelu prirodnih nesreća.

“Prirodne nesreće su nesreće sa štetnim posljedicama po ljude i materijalna dobra uzrokovane prema sredini u kojoj nastaju:

- atmosferske nesreće: cikloni, grad, mraz, snijeg, pljusak, magla, električno pražnjenje, i dr. U ukupnim nesrećama atmosferske nesreće učestvuju sa 20%;
- hidrosfera je sredina u kojoj se događa oko 40% prirodnih nesreća: morski valovi, bujice i poplave;
- litosfera učestvuje sa 15% katastrofa u vidu: zemljotresa, vulkana, klizanja ili tonjenja zemljišta;
- u biosferi se dogodi 15% prirodnih nesreća u vidu: suše, epidemija i epizotija.” (Huseinbašić, 2007:88.)

Zakon o zaštiti spašavanju i Zakon o civilnoj zaštiti su identično definirali pojam prirodne nepogode.

“Prirodne nepogode podrazumijevaju događaje na koje ljudski faktor ne može utjecati. Zemljotres, poplave, visok snijeg i snježni nanosi, olujni vjetar, grad, prolom oblaka, klizište, suša, hladnoće te masovne pojave ljudskih, životinjskih i biljnih bolesti.” (Zakon o zaštiti i spašavanju, 2010: član 3)

Na osnovu navedene klasifikacije prirodnih nesreća-nepogoda, kroz procjene ugroženosti od prirodnih i drugih nesreća općina, kantona i Federacije BiH, detaljno su utvrđene i obrađene opasnosti koje mogu dovesti do nastanka prirodnih nesreća.

Prirodne nesreće-nepogode koje se mogu dogoditi u Federaciji BiH su:

- 1) potres,
- 2) poplave,
- 3) odronjavanje i klizanje tla,
- 4) mraz
- 5) visok snijeg i snježni nanosi,
- 6) olujni vjetar,
- 7) udar munje,
- 8) tuča,
- 9) suša i
- 10) masovne pojave ljudskih, životinjskih i biljnih bolesti.

2.2. Tehničko-tehnološke nesreće

Pored prirodnih nesreća na koje čovjek može veoma malo utjecati, tehnološki razvoj omogućio je pojavu nove, veoma velike , opasnosti kao rezultat nepažnje ili tehničkih incidenata pri proizvodnji, manipuliranju i korištenju raznih energenata.

Zakon o zaštiti spašavanju i Zakon o civilnoj zaštiti su također identično definirali pojam tehničko-tehnološke nesreće.

“Tehničko-tehnološke nesreće podrazumijevaju događaje koji su izmakli kontroli pri obavljanju određenih djelatnosti ili upravljanja određenim sredstvima za rad s opasnim materijama, naftom i njenim prerađevinama i energetskim plinovima tokom njihove proizvodnje, prerade, upotrebe, skladištenja,

pretovara, prijevoza ili uklanjanja, čije posljedice ugrožavaju ljude i materijalna dobra;”(Zakon o zaštiti i spašavanju, 2010: član 3)

Na području Federacije BiH se mogu dogoditi sljedeće tehničko – tehnološke nesreće:

- 1) nesreće u obavljanju određene djelatnosti i upravljanju sredstvima za rad,
- 2) nesreće u procesu proizvodnje opasnih i eksplozivnih materija,
- 3) nesreće prilikom uskladištenja opasnih i eksplozivnih materija i
- 4) nesreće prilikom transporta i pretovara opasnih i eksplozivnih materija.

2.3. Druge nesreće

Pored opasnosti koje dovode do prirodnih i tehničko-tehnoloških nesreća, postoji jedna grupa opasnosti koje u određenim slučajevima mogu dovesti do masovnog stradanja ljudi i uništavanja materijalnih dobara. Sve one su posljedica ljudskog direktnog ili indirektnog djelovanja.

Zakon o zaštiti spašavanju i Zakon o civilnoj zaštiti su gotovo identično definirali pojam drugih nesreća.

“Druge nesreće podrazumijevaju velike nesreće u cestovnom, željezničkom, zračnom ili pomorskom saobraćaju, požar, rudarske nesreće, rušenje brana, atomske, nuklearne ili druge nesreće koje uzrokuje čovjek svojim aktivnostima, rat, vanredno stanje ili drugi oblici masovnog stradanja ljudi i uništavanja materijalnih dobara,” (Zakon o zaštiti i spašavanju, 2010: član 3)

U druge nesreće, prema Zakonu o zaštiti i spašavanju, mogu se svrstati sljedeće nesreće:

- 1) nesreće u drumskom prometu,
- 2) nesreće u željezničkom prometu,
- 3) nesreće u vodnom prometu,
- 4) nesreće u zračnom prometu,
- 5) nesreće od požara,
- 6) rudarske nesreće,
- 7) rušenje brana na akumulacijama,
- 8) nuklearne nesreće,
- 9) nesreće od mina i neeksplozivnih ubojnih sredstava,
- 10) nesreće od slijeganja tla
- 11) ratna nesreća i
- 12) drugi oblici masovnog uništavanja ljudi i materijalnih dobara

II SISTEM ZAŠTITE I SPAŠAVANJA U BOSNI I HERCEGOVINI

Postojanje mogućnosti da se neka od nesreća prirodnog ili antropološkog porijekla dogodi, obavezuje strukture izvršne i zakonodavne vlasti društvene zajednice da izgrade odgovarajući sistem zaštite i spašavanja koji će omogućiti kvalitetan odgovor na sve opasnosti koje mogu dovesti do neke od nesreća.

Sistem zaštite i spašavanja treba da osigura zaštitu i spašavanje ljudi, biljnog i životinjskog svijeta, materijalnih, kulturnih, povijesnih i drugih dobara i okoliša od svih vrsta opasnosti i mogućih nesreća. On treba da uredi prava i dužnosti građana, organa vlasti pravnih lica i druga pitanja od značaja za zaštitu i spašavanje.

Navedenim sistemom se moraju urediti sva pitanja vezana za programiranje, planiranje, organiziranje, obučavanje i osposobljavanje, provođenje, nadzor i finansiranje mjera i aktivnosti zaštite i spašavanja od svih vrsta nesreća s ciljem sprječavanja opasnosti, smanjenje broja nesreća i žrtava, kao i otklanjanje i ublažavanje štetnih djelovanja i posljedica prirodnih i drugih nesreća.

Navedeni sistem je veoma važan dio sistema nacionalne sigurnosti svake države.

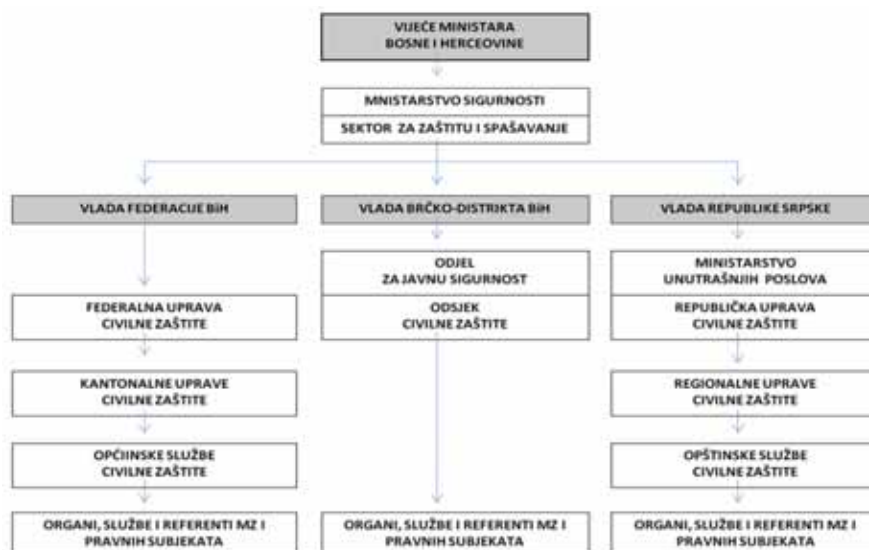
U Bosni i Hercegovini je sistem zaštite i spašavanja i civilne zaštite kao njegovog najvažnijeg dijela, organiziran kao veoma važan dio sistema unutarnje sigurnosti.

Dejtonskim mirovnim sporazumom, koji je zaustavio rat i koji je potpisan 21. novembra 1995. godine, Bosna i Hercegovina je podijeljena na dva entiteta: Federaciju Bosne i Hercegovine i Republiku Srpsku i jednu posebnu organizacionu jedinicu Brčko-Distrikt Bosne i Hercegovine.

Temelj sistema zaštite i spašavanja, u sva tri novoformirana dijela Bosne i Hercegovine, bio je preslikan iz ranijih propisa iz bivše države u kojima su suštinu činile "mjere zaštite i spašavanja".

Upravljanje civilnom zaštitom i sistemom zaštite i spašavanja bilo je i ostalo u nadležnosti organa izvršne vlasti entiteta i distrikta.

Donošenjem Zakona o ministarstvima i drugim tijelima uprave u Bosni i Hercegovini ("Službeni glasnik BiH", Broj: 05/03 i 42/03) formirano je Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine a u okviru njega Odsjek civilne zaštite koji je kasnije prerastao u Sektor zaštite i spašavanja. To su bili temelji upravljanja sistemom zaštite i spašavanja na državnoj razini. Na Shemi 1, je prikazano upravljanje zaštitom i spašavanjem u Bosni i Hercegovini.

Shema 1 - Upravljanje zaštitom i spašavanjem u Bosni i Hercegovini

Okvirnim Zakonom upravljanje sistemom zaštite i spašavanja na državnoj razini svedeno je na koordinirajuću poziciju najviših državnih organa u odnosu na entitete i distrikt, kroz načelo supsidijarnosti.

Sistem zaštite i spašavanja u Bosni i Hercegovini uređen je kroz više zakona. Na razini Bosne i Hercegovine donesen je Okvirni zakon.

U Federaciji Bosne i Hercegovine donesen je Zakon o zaštiti i spašavanju. U Republici Srpskoj donesen je Zakon o civilnoj zaštiti ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj: 26/02 i /10) koji je u 2012. godini zamijenjen Zakonom o zaštiti i spašavanju u vanrednim situacijama ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj: 121/12 (U daljem tekstu: Zakon o civilnoj zaštiti). U Brčko Distriktu u proceduri je donošenje odgovarajućeg propisa a dok se on ne donese u primjeni su prijeratni propisi iz te oblasti.

Pored navedenih zakona na razini entiteta doneseni su i drugi zakoni i propisi koji se bave u određenim dijelovima aktivnostima i mjerama zaštite i spašavanja. To su Zakon o zaštiti od požara u Federaciji Bosne i Hercegovine i Zakon o zaštiti od požara ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj: 16/95, 16/02,02/05, 01/08 i 71/12)(U daljem tekstu: Zakon o zaštiti od požara RS) u Republici Srpskoj.

Pored navedenih zakona u Federaciji Bosne i Hercegovine su doneseni ili su u postupku donošenja kantonalni zakoni o zaštiti i spašavanju i zakoni o zaštiti od požara i na razini općina odgovarajuće odluke koje uređuju navedene oblasti. Također su kroz neke druge zakonske propise na razini države i u entitetima uređene neke od oblasti koje se tiču pitanja pojedinačne i grupne zaštite uposlenika u poduzećima kao i ljudi i njihove imovine u cjelini.

Navedeni zakoni pripadajući propisi uredili su sistem zaštite i spašavanja u Bosni i Hercegovini, koji ima za cilj blagovremeno i kvalitetno odgovoriti na opasnosti koje mogu dovesti do prirodne ili neke druge nesreće, osigurati efikasan odgovor snaga i sredstava civilne zaštite za vrijeme trajanja nesreće i pružiti odgovarajuću pomoć u otklanjanju posljedica navedene nesreće.

Zbog specifičnog političkog uređenja taj sistem je veoma složen i nije efikasan na državnoj razini. Operativni sistemi su izgrađeni u Federacije BiH, Republici Srpskoj i Brčko Distriktu i oni se veoma malo razlikuju.

Postojeći zakonski propisi koji uređuju navedena tri sistema, omogućavaju izgradnju kvalitetnog i efikasnog sistema zaštite i spašavanja u navedenim dijelovima Bosne i Hercegovine. Navedeni sistemi mogu blagovremeno i kvalitetno odgovoriti na opasnosti koje mogu dovesti do prirodne ili neke druge nesreće i osigurati brz i efikasan odgovor snaga i sredstava civilne zaštite za vrijeme trajanja nesreće i pružiti odgovarajuću pomoć u otklanjanju posljedica navedene nesreće.

Na razini države je sistem zaštite i spašavanja uređen Okvirnim zakonom o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih ili drugih nesreća u Bosni i Hercegovini („Službeni glasnik BiH“, broj: 50/08)(u daljem tekstu: Okvirni zakon).

Nažalost Okvirni zakon je rezultat političkog kompromisa i omogućava suradnju i koordinaciju poslova zaštite i spašavanja na razini Bosne i Hercegovine ali ne i blagovremen i kvalitetan odgovor na opasnosti koje mogu dovesti do prirodne ili druge nesreće. Sistem zaštite i spašavanja, koji je projektiran Okvirnim zakonom, ne osigurava se brz i efikasan odgovor snaga i sredstava civilne zaštite koji postoje u navedenim organizacionim dijelovima Bosne i Hercegovine jer takvih snaga i sredstava nema na razini države i koordinaciono tijelo nema nadležnosti štaba civilne zaštite da rukovodi akcijama zaštite i spašavanja.

III SISTEM ZAŠTITE I SPAŠAVANJA U FEDERACIJI BIH

Prirodne i druge nesreće su stalno prisutne na cijelom području Federacije Bosne i Hercegovine. Svojim djelovanjem svake godine za posljedicu imaju ogromnu materijalnu štetu, odnose živote i štetno utiču na zdravlje ljudi.

Zbog takvih posljedica, zajednica je dužna da se organizira i izgradi sistem koji može dati kvalitetan odgovor koji će zaštititi ljude i njihovu imovinu.

Taj odgovor mora pomoći u sprečavanju nastanka prirodnih i drugih nesreća, u spašavanju ljudi i materijalnih dobara u toku njihovog trajanja i na kraju u otklanjanju posljedica i saniranju štete koju su napravile.

Zbog svega toga, oblast zaštite i spašavanja predstavlja posebnu djelatnost koja ima za cilj da organizira i provodi zaštitu i spašavanje života i zdravlja ljudi, imovine i svih drugih materijalnih dobara od djelovanja raznih prirodnih i drugih nesreća.

1. Zakonsko uređenje sistema zaštite i spašavanja u Federaciji BiH

Donošenjem Zakona o zaštiti i spašavanju u avgustu 2003. godine stvorene su zakonske pretpostavke za izgradnju novog sistema zaštite i spašavanja u Federaciji Bosne i Hercegovine. Kao materijalni zakon za oblast zaštite i spašavanja on u potpunosti ima pravni tretman kao i svi drugi materijalni zakoni koji uređuju druge oblasti društvenog života. U njemu su ugrađeni zajednički pravni principi koji važe za ukupan pravni sistem Federacije BiH i u cjelini je usklađen sa Ustavom Federacije BiH.

Zakonom o zaštiti i spašavanju su prvi put na jedinstven i sveobuhvatan način uređene dvije oblasti: oblast zaštite i spašavanja od prirodnih i drugih nesreća i oblast civilne zaštite. Na taj način je izvršena integracija navedene dvije oblasti u jednu cjelinu u kojoj je civilna zaštita u potpunosti u funkciji zaštite ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća. To Zakonu o zaštiti i spašavanju daje poseban značaj jer je napravio jedinstvenu pravnu cjelinu za izgradnju jedinstvenog sistema zaštite i spašavanja, što do njegovog donošenja nije bio slučaj.

U odnosu na raniji naziv „elementarna nepogoda” uveden je novi naziv „prirodne i druge nesreće” i odnosi se na sve vrste nesreća koje mogu ugroziti ljude i materijalna dobra.

Donošenjem Zakona o zaštiti od požara i vatrogastvu, u oktobru 2009. godine, kompletiran je zakonski okvir jedinstvenog sistema zaštite i spašavanja u Federaciji Bosne i Hercegovine.

Zbog Dejtonskog uređenja Bosne i Hercegovine, u Federaciji BiH je uvedena mogućnost – obaveza donošenja odgovarajućih propisa na nižim razinama vlasti kantonu i općini. Tako je predviđeno donošenje Zakona o zaštiti i spašavanju i Zakona o zaštiti od požara na nivou kantona i odgovarajućih odluka na razini općine i grada, koje omogućavaju da se određene specifične na tim razinama vlasti posebno urede. Postupak donošenja navedenih propisa još nije završen.

Pored dva navedena osnovna zakona, kojima se u cjelini i isključivo odnose samo na zaštitu i spašavanje, zaštita i spašavanje je uređena i kroz druge zakone. Oni se mogu svrstati u dvije grupe:

1. zakoni u kojima su samo u određenim oblastima, koje oni uređuju, uređena određena pitanja iz oblasti zaštite i spašavanja koja svojim djelovanjem mogu da ugroze zdravlje i život ljudi, odnosno imovinu i druga materijalna dobra. Takve pojave i opasnosti posebno su važne u sljedećim oblastima: zdravlja, poljoprivrede, veterinarstva, šumarstva, vodoprivrede i rudarstva.

2. zakoni koji se u cjelini odnose na zaštitu prirode i okoliša što je značajno za život i zdravlje ljudi. To su zakoni kojima su uređena pitanja zaštite voda, okoliša, zraka, prirode i upravljanje otpadom.

Sve tri grupe gore navedenih propisa predstavljaju pravne osnove za cjelokupnu i potpunu organizaciju i funkcioniranje sistema zaštite i spašavanja na cijeloj teritoriji Federacije BiH, s tim što Zakon o zaštiti i spašavanju predstavlja osnovni (centralni) zakon za ukupni sistem zaštite i spašavanja u Federaciji BiH. To svojstvo taj zakon ima radi toga što su njime regulirana sva pitanja bitna za zaštitu i spašavanje koja se odnose na sve vrste prirodnih i drugih nesreća i što važi na teritoriji cijele Federacije BiH.

Drugi zakoni iz pojedinih upravnih oblasti u kojima su regulirana i određena pitanja zaštite i spašavanja u toj oblasti, na određeni način predstavljaju dopunske propise za Zakon o zaštiti i spašavanju. Dopunski karakter tih zakona ogleda se u tome što oni reguliraju samo neka pitanja zaštite ljudi i materijalnih dobara u svojoj oblasti, ali se zaštita u tim pitanjima istovremeno mora da organizira i sprovodi i prema određenim rješenjima iz Zakona o zaštiti i spašavanju.

Pored navedenih zakona, Zakonom o zaštiti na radu ("Službeni list SR BiH", broj: 22/90 i 16/92), koji još uvijek važi i u Federaciji BiH, uređene su posebne mjere zaštite radnika na radu što se također odnosi na zaštitu i spašavanje.

Osnovna funkcija sistema zaštite i spašavanja je zaštita i spašavanje ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća. U propisima je utvrđeno da su osnovni elementi kroz koje se to provodi:

- programiranje zaštite i spašavanja,
- planiranje zaštite i spašavanja,
- organiziranje snaga civilne zaštite,
- obučavanje i osposobljavanje,
- provođenje mjera i aktivnosti zaštite i spašavanja
- nadzor nad provođenjem obaveza iz sistema zaštite i spašavanja i
- finansiranje mjera i aktivnosti zaštite i spašavanja.

Primjena sistema zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća provodi se kroz tri osnovne funkcije:

- preventivnu zaštitu,

Ta funkcija ima zadatak da sprečava sve pojave i opasnosti koje mogu izazvati prirodnu ili drugu nesreću

- spašavanje i zaštitu ljudi i materijalnih dobara

Ta funkcija ostvaruje se u vrijeme djelovanja prirodne ili druge nesreće, kada se poduzimaju one mjere koje se odnose na spašavanje ugroženih i nastradalih ljudi i materijalnih dobara

- otklanjanje nastalih posljedica

Ta funkcija se ostvaruje poslije prestanka djelovanja prirodne ili druge nesreće i traje dok se u cjelini ne saniraju sve posljedice koje su nastale djelovanjem te nesreće.

Da bi se zaštita i spašavanje ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća provodili organizirano i planski, Zakonom o zaštiti i spašavanju i Zakonom o zaštiti od požara, propisana je obaveza izrade i donošenja odgovarajućih dokumenata koji to omogućavaju.

Navedenim zakonima utvrđena je obaveza donošenja sljedećih dokumenata:

- 1) Procjena ugroženosti od prirodnih i drugih nesreća,
- 2) Procjena ugroženosti od požara,
- 3) Program razvoja zaštite i spašavanja od prirodnih i drugih nesreća,
- 4) Plan zaštite i spašavanja od prirodnih i drugih nesreća i
- 5) Plan zaštite od požara.

Zbog značaja organiziranog učešća građana i njihovih sredstava u odgovoru na prirodne i druge nesreće u Zakonu o zaštiti i spašavanju utvrđene su dužnosti i prava građana. Tako je utvrđeno da su građani obavezni provoditi ličnu i uzajamnu zaštitu.

Zakonom o zaštiti i spašavanju utvrđena je nadležnost svih organa vlasti u Federaciji BiH. Ustavom Federacije BiH, je propisano da svaka razina vlasti donosi propis kojim osniva svoje organe vlasti i utvrđuje njihovu pojedinačnu nadležnost. Prema tome u oblasti zaštite i spašavanja to znači da su Kantoni, općine i gradovi dužni da svojim propisom utvrde nadležnosti svojih organa vlasti u toj oblasti.

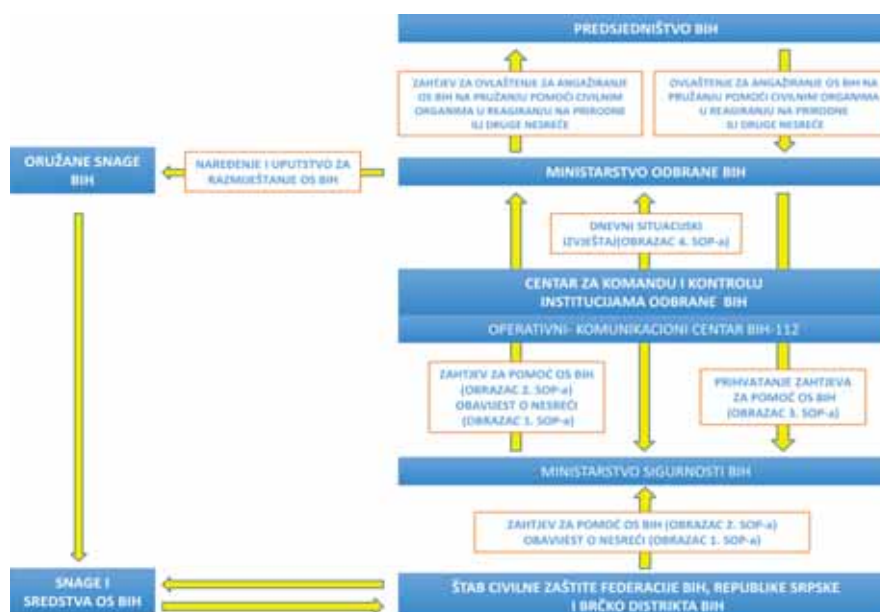
U sistemu zaštite i spašavanja utvrđena su prava i dužnosti pravnih lica. To se prije svega odnosi na pravna lica koja obavljaju djelatnosti iz područja: zdravstva, veterinarstva, stambenih i komunalnih poslova, vodoprivrede, šumarstva, poljoprivrede, hemijske i petrohemijske industrije, rudarstva, građevinarstva, transporta, opskrbe, ugostiteljstva, vatrogastva, hidrometeorologije, seizmologije, ekologije i drugih područja u kojima se obavljaju djelatnosti od značaja za zaštitu i spašavanje ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća. Pored lične i uzajamne zaštite uposlenika to podrazumijeva i odgovarajuću organizaciju snaga, njihovu obučavanje, opremanje i osposobljavanje za učešće u zaštiti i spašavanju.

U Zakonu o zaštiti i spašavanju uređeno je mjesto i uloga humanitarnih organizacija i udruženja građana u zaštiti i spašavanju. Oni se bave djelatnošću koja je u neposrednoj funkciji zaštite i spašavanja i njihov doprinos u provođenju mjera zaštite i spašavanja može biti veoma koristan.

Najznačajniji predstavnik humanitarnih organizacija u sistemu zaštite i spašavanja je organizacija Crvenog križa, koja zbog svoje uloge i značaja u društvenoj zajednici ima poseban sistem organizacije od općine, preko kantona do Federacije BiH.

Zakon o zaštiti i spašavanju je predvidio mogućnost i posebnog angažiranja udruženja građana tako što je predvidio mogućnost da se za službu zaštite i spašavanja mogu proglasi udruženja građana koja se bave djelatnošću značajnom za zaštitu i spašavanje, kao što su: gorske službe spašavanja, planinari, speleolozi, alpinisti, radio-amateri, ronjoci, vazduhoplovci i druga slična udruženja.

Zbog svog specifičnog položaja i uloge Oružanih snaga, kao posebne strukture koja je organizirana na razini Bosne i Hercegovine i namijenjena za vojne potrebe, potrebna je posebna procedura za njeno angažiranje u mirnodopskim uvjetima za potrebe zaštite i spašavanja.

Shema 2 – Standardne operativne procedure angažiranja OS BiH na pružanju pomoći civilnim organima u reagiranju na prirodnu ili drugu nesreću

Angažiranje Oružanih snaga se vrši prema Zakonu o odbrani BiH ("Službene novine BiH", broj:88/05) a članom 37. Zakona o zaštiti i spašavanju, dane su osnovne odredbe za učešće Oružanih snaga u zaštiti i spašavanju.

Navedenom odredbom je propisano pod kojim uvjetima se može obaviti angažiranje Oružanih snaga:

- 1) kada na nekom određenom području nastane neka prirodna ili druga nesreća većih razmjera koja ugrožava veći broj ljudi i materijalna dobra i
- 2) kada snage i sredstva civilne zaštite i druge snage i sredstva koja su angažirana na zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara na određenom području, nisu dovoljni da osiguraju efikasnu zaštitu i spašavanje na tom području.

Naravno da se angažiranje Oružanih snaga vrši samo kada se radi o prirodnoj ili drugoj nesreći ogromnih razmjera i kada su u pitanju masovna stradanja ljudi i štete na materijalnim dobrima ogromnih razmjera.

Za provođenje instaliranog sistema zaštite i spašavanja, koji treba da osigura zaštitu i spašavanje ljudi i imovine na području Tuzlanskog kantona, zadužena je civilne zaštita.

U propisima je uređeno da se organizacija civilne zaštite sastoji od sljedećih elemenata:

- 1) Mjere zaštite i spašavanja,
- 2) Lična i uzajamna zaštita građana,
- 3) Organizirane snage civilne zaštite i
- 4) Rukovođenje i upotreba snaga i sredstava civilne zaštite.

Mjere zaštite i spašavanja, su organizirane mjere i aktivnosti preventivne i operativne prirode, koje se poduzimaju kako bi se izbjegle, umanjile ili otklonile posljedice od prirodnih ili drugih nesreća, koje mogu ugroziti ljude i materijalna dobra.

Lična i uzajamna zaštita građana je veoma važan element organizacije civilne zaštite, koji se aktivira prvi u odgovoru na prirodnu ili drugu nesreću. To znači da kada zaprijeti ili nastane prirodna ili druga nesreća, i dok su svi drugi elementi organizacije civilne zaštite i sistema zaštite i spašavanja u fazi mirovanja, građani koji su ugroženi ili su već zahvaćeni djelovanjem nesreće organiziraju sebe i druge dok ne pristigne pomoć organiziranih snaga i sredstava.

Lična zaštite predstavlja obavezu svakog građanina da poduzme mjere zaštite i spašavanja koje će zaštititi njega, članove njegove obitelji i njihovu okolinu.

Uzajamna zaštita podrazumijeva međusobnu pomoć koju građani pružaju jedni drugima u slučaju potrebe i predstavlja građansku dužnost da kada zaštite sebe, članove svoje obitelji i imovinu, pomognu drugim građanima u odgovoru na prirodnu ili drugu nesreću.

Organizirane snage civilne zaštite su najvažniji dio organizacije civilne zaštite u odgovoru na prirodnu ili drugu nesreću.

Prema Zakonu o zaštiti i spašavanju to su:

- **štabovi civilne zaštite,**
- povjerenici civilne zaštite,
- službe zaštite i spašavanja,
- jedinice civilne zaštite i
- uprave i službe civilne zaštite.

Štabovi civilne zaštite se osnivaju kao stručno – operativni organi za teritorij Federacije BiH, kantona i općine i njihova osnovna funkcija je da rukovode svim akcijama zaštite i spašavanja na području na

kojem je nastala prirodna ili neka druga nesreća. Štabovi civilne zaštite imaju ovlaštenja da u akcijama zaštite i spašavanja na terenu angažira građane, organe vlasti, pravna lica i druge subjekte i sredstva koji mogu pomoći u akcijama zaštite i spašavanja ugroženih i nastradalih ljudi i materijalnih dobara.

Povjerenici civilne zaštite predstavljaju organ rukovođenja u jednoj osobi i zamjena su za štabove civilne zaštite u pravnim subjektima u kojima nisu osnovani. Povjerenici civilne zaštite se postavljaju u mjesnim zajednicama, organima vlasti i pravnim licima. Njihova uloga je u potpunosti uređena u Zakonu o zaštiti i spašavanju i provodi se kroz poduzimanje mjera zaštite i spašavanja u fazi preventivne zaštite, faza spašavanja i faza saniranja posljedica.

Službe zaštite i spašavanja, predstavljaju poseban organizacioni oblik civilne zaštite i namijenjene su za obavljanje specifičnih poslova koji su u neposrednoj funkciji zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara od nekih vrsta prirodnih ili drugih nesreća. Formiraju se u pravnim licima i udruženjima građana koja raspolažu obučanim kadrovima i suvremenom opremom koji omogućavaju pružanje kvalitetnog odgovora u akcijama zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara kada budu ugroženi prirodnom ili drugom nesrećom.

Jedinice civilne zaštite, predstavljaju posebno organizirane grupe ljudi obučene i opremljene odgovarajućim materijalno – tehničkim sredstvima da mogu uspješno provoditi složene zadatke zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara, u miru od prirodnih i drugih nesreća a u ratu od ratnih opasnosti i razaranja. Mogu biti opće i specijalizirane namjene.

Uprave i službe civilne zaštite imaju centralnu ulogu u sistemu organizacije zaštite i spašavanja i predstavljaju profesionalna lica angažirana u Federalnoj i kantonalnim upravama civilne zaštite, odnosno općinskim i gradskim službama civilne zaštite. Njihova uloga je u potpunosti uređena Zakonom o zaštiti i spašavanju, Zakonom o zaštiti od požara i pripadajućim propisima.

Rukovođenje i upotreba snaga i sredstava civilne zaštite, predstavlja najvažniji dio sistema zaštite i spašavanja, i civilne zaštite kao njegovog najorganiziranijeg dijela, koji treba da na osnovu projektiranog sistema zaštite i spašavanja i planiranih mjera zaštite i spašavanja, omogući poslije prvog odgovora građana, organiziran, kvalitetan i efikasan odgovor organiziranih snaga i sredstava civilne zaštite, organa uprave, drugih organa vlasti i pravnih lica na opasnost i djelovanje prirodne ili neke druge nesreće.

Od kvaliteta rukovođenja akcijama zaštite i spašavanja ovisi broj stradalih i ozlijeđenih ljudi i visina štete na materijalnim objektima.

Rukovođenje akcijama zaštite i spašavanja u odgovoru na prirodne ili druge nesreće, prema Zakonu o zaštiti i spašavanju, predviđeno je da se provodi kroz slijedeće faze:

1. Rukovođenje akcijama zaštite i spašavanja u prvom odgovoru na nastanak prirodne ili druge nesreće,
 - Rukovođenje akcijama zaštite i spašavanja u pravnom licu,
 - Rukovođenje akcijama zaštite i spašavanja u organu uprave i drugim tijelima vlasti i
 - Rukovođenje akcijama zaštite i spašavanja na općini od strane rukovodioca općinske službe civilne zaštite.
2. Rukovođenje akcijama zaštite i spašavanja na općini od strane općinskog štaba civilne zaštite.
3. Rukovođenje akcijama zaštite i spašavanja na kantonu od strane rukovodioca kantonalne uprave civilne zaštite.
4. Rukovođenje akcijama zaštite i spašavanja na kantonu od strane kantonalnog štaba civilne zaštite.
5. Rukovođenje akcijama zaštite i spašavanja na Federaciji BiH od strane rukovodioca Federalne uprave civilne zaštite.
6. Rukovođenje akcijama zaštite i spašavanja na Federaciji BiH od strane Federalnog štaba civilne zaštite.

IV POPLAVE I KLIZIŠTA I DOPRINOS LJUDI U NJIHOVOM NASTANKU

Prirodne ili druge nesreće se najčešće događaju neočekivano i ne daju vremena za aktiviranje organiziranih snaga civilne zaštite i pružanje blagovremenog i kvalitetnog odgovora. Navedene nesreće, veoma često, imaju razmjere katastrofe kada dolazi do ozbiljnih poremećaja života u društvenoj zajednici zbog masovnog stradanja ljudi, ogromne materijalne štete, prekida u snabdijevanju i komunikaciji i promjena koje prevazilaze sposobnost pogođene zajednice da se zaštiti i saniraju posljedice samo upotrebom vlastitih resursa.

Među prirodnim nesrećama koje se najčešće događaju na području Bosne i Hercegovine su poplave i klizišta. Poplave i klizišta, koji su se u maju i avgustu 2014. godine dogodili na području Tuzlanskog kantona, su imali razmjere katastrofe i kao posljedicu ogromnu materijalnu štetu.

Izgradnja građevinskih, infrastrukturnih i drugih objekata na plavnom području vodotoka i nestabilnim padinama sklonim klizanju, su značajno doprinijeli visini nastale štete.

Navedene nesreće su pokazale niz slabosti, od lošeg rada općinskih vlasti i dozvoljavanja izgradnje navedenih objekata, nefunkcioniranja sistema odbrane od poplava do kadrovske nepopunjenosti i loše opremljenosti sistema zaštite i spašavanja.

Razmjere nesreće i visina nastale štete traže poduzimanje mjera koje će otkloniti uočene slabosti, unaprijediti kvalitet odgovora na nesreću i poboljšati postojeći sistem zaštite i spašavanja.

1. Poplave

Poplava je pojava neuobičajeno velike vode, plavljenja užeg ili šireg kompleksa zemljišta, zbog djelovanja prirodnih sila ili drugih uzroka.

Poplave uglavnom nastaju od velikih količina oborina, otapanja snijega, kombinacijom kiše i otapanja snijega a izuzetno u slučaju vještačkih prepreka u vodotocima uzrokovane lavinama zemlje i snijega.

Postoji više vrsta podjele poplava. Ipak osnovna podjela poplava je na:

- prirodne poplave i
- vještačke poplave.

Prirodne poplave nastaju najčešće kada se izliju rijeke iz svog korita i poplave priobalno zemljiše. Takve poplave su najčešće od rijeka koje nemaju sigurnosne nasipe, niskih obala, krivudavog toka u ravničarskim predjelima.

Vještačke poplave nastaju kada dođe do rušenja sigurnosnih – vještačkih nasipa na obalama i branama hidroakumulacija. To se događa uglavnom zbog tehničkih propusta, ratnog ili terorističkog djelovanja.

Zbog stalno prisutnih poplava ali i zbog drugih potreba u Federacije BiH je donesen Zakon o vodama.

Navedenim Zakonom osnovane su agencije za vodna područja radi provođenja zadataka upravljanja vodama. Agencija za vodno područje rijeke Save, na području Tuzlanskog kantona zadužena je za rijeku Spreču nizvodno od HA Modrac u Lukavcu i rijeku Tinju u Srebreniku.

Slika 1 - Poplave

Na osnovu navedenog Zakona donesena je Uredba o vrstama i sadržajima planova zaštite od štetnog djelovanja voda. Navedenom Uredbom utvrđene su vrste, sadržaj i način izrade, postupak usaglašavanja, donošenja, ažuriranja i čuvanja planova zaštite od štetnog djelovanja voda u Federaciji BiH.

To podrazumijeva donošenje na razini Federacije i svih kantona:

- planova upravljanja poplavnim rizikom i
- planova aktivne odbrane od poplava i leda.

Za planove upravljanja poplavnim rizikom, ostavljen je rok od osam godina za njihovo donošenje što samo po sebi govori o ozbiljnosti utvrđene zakonske obaveze. Uredbom je utvrđeno da navedene planove na razini Federacije BiH donosi federalni ministar poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva a na razini kantona kantonalni ministri nadležni za vode. Navedenim planovima je utvrđen sadržaj i način postupanja i provođenja mjera aktivne odbrane od poplava i otklanjanja posljedica poplava.

Donesen je Federalni operativni plan odbrane od poplava i većina kantonalnih planova ali njihova primjena i utvrđivanje nadležnosti između navedenih agencija, ministarstava i civilne zaštite još uvijek nije dogovorena.

Finansijska situacija u Federaciji BiH ne obećava da će se u skoro vrijeme moći pristupiti kvalitetnoj regulaciji vodotoka koji izazivaju poplave (produbljivanje i ispravljanje korita, izrada sigurnosnih nasipa itd.) i otklanjanju većeg dijela opasnosti od poplava. Također, objekti napravljeni u plavnom području vodotoka za koje su vlasnici izvršili legalizaciju ostaju kao trajan problem.

Sve navedeno i prirodna čud su garancija da će ugrožavanje ljudi i materijalnih dobara i štete od poplava i dalje biti prisutni kao veliki problem u sistemu zaštite i spašavanja Federacije BiH.

Poplave su stalno prisutna pojava na području Tuzlanskog kantona. Karakteristično po tome je slivno područje rijeke Spreče, Tinje i Jale i poplavama u kišnim mjesecima, koje uzrokuju ogromnu materijalnu štetu. U poplavama koje su se dogodile 2014.godine na području Tuzlanskog kantona poplavljena je površina od oko 20.700,00 ha i nanosena ogromna materijalna šteta.

2. Klizišta

Klizište je kretanje zemljane mase niz prirodne padine i vještačke kosine pod direktnim utjecajem zemljine gravitacione sile. U narodu su prisutni nazivi: sjelina, plazina, puzina i ruč. Većina klizišta su posljedica narušavanja prirodne statičke ravnoteže zemljanih masa na nagnutim površinama terena. To narušavanje prirodne ravnoteže može biti posljedica prirodnih procesa i vještačkih procesa (ljudske djelatnosti).

Najčešći prirodni procesi koji dovode do nastanka klizišta su:

- potkopavanje podnožja kosine,
- promjena nivoa podzemnih voda i
- smanjenje čvrstoće materijala u kosini.

Do potkopavanja podnožja kosine može doći zbog erozijskog djelovanja vodotoka ili bujice.

Do promjene nivoa podzemnih voda u kosini može doći zbog:

- porasta nivoa vode u podnožju kosine i prodiranje vode do klizne plohe (površine koja odvaja klizno tijelo od zdrave podloge i duž koje se kreće klizna masa),
- značajne promjene u vegetaciji na površini terena (krčenje šume, pretvaranje pašnjaka u oranicu, voćnjak i sl.),
- većih klimatskih promjena (obilne kiše padavine nakon dugotrajne suše, naglo otapanje velikog snijega i sl.),
- loše riješeno pitanje odvodnje i zadržavanje oborinskih i otpadnih voda na površini kosine (stvaranje vještačkih prepreka za otjecanje vode, prekomjerno navodnjavanje, nekontrolirano rasipanje svih vrsta otpadnih voda i sl.).

Do smanjenja čvrstoće materijala u kosini dolazi zbog slabljenja unutrašnje kohezije materijala koje je posljedica promijenjenih fizičko-mehaničkih karakteristika izazvanih prirodnim procesima.

Posljedica nastanka klizišta je materijalna šteta koja može biti mala ali i veoma velika ovisno od toga gdje je klizište nastalo. Klizišta u nenaseljenim predjelima uglavnom prave manju štetu i njihova sanacija nije hitna. Klizišta koja ugrožavaju stambene, infrastrukturne objekte i imovinu imaju za posledicu veoma veliku štetu i njihova sanacija je hitna. Nastanak takvih klizišta veoma često ugrožava zdravlje i živote ljudi.

Sanacija klizišta je veoma težak, složen i skup posao. Svako klizište je specifično i traži stručan pristup u primjeni rješenja za njegovu sanaciju. Poslovima sanacije klizišta treba da se bave stručne osobe geolozi, koji će utvrditi uzroke klizanja, dubinu klizanja i osobine klizišta i na osnovu stručne analize predložiti najbolje sanacione mjere kroz odgovarajuću projektnu dokumentaciju koja se treba uraditi. Sanacija klizišta na drugi način ne garantira da se klizište neće ponovo aktivirati.

U Federaciji BiH klizišta su prisutna najviše u Tuzlanskom, Zeničko – Dobojskom, Srednjobosanskom, Bosansko – Podrinjskom, Unsko – Sanskom i Kantonu Sarajevo. Po klizištima je posebno poznat Tuzlanski kanton na kojem je aktivno više hiljada klizišta. Zbog toga što je sanacija klizišta veoma skupa, saniraju se samo klizišta koja ugrožavaju objekte stanovanja i objekte infrastrukture.

Klizišta su kao i poplave stalno prisutna pojava na području Tuzlanskog kantona. U 2014. i u prvoj polovini 2015.godine aktivirano je preko 7.000 novih klizišta. Klizišta su najviše zastupljena na općinama Tuzla, Kalesija, Srebrenik i Gračanica.

Slika 2 - Klizište

3. Doprinos ljudi nastajanju poplava i klizišta

Poplave i klizišta spadaju u grupu nesreća koja se naziva prirodna nepogoda ili prirodna nesreća. To je i razumljivo jer su obje vrste nesreće u osnovi vezane za prirodne pojave, obilne kišne padavine, topljenje snijega i geomehaničku nestabilnost tla.

Ipak pored prirodnih uzroka, na nastanak poplava i klizišta sve više utiču ljudi pa se može reći da pored prirodne, navedene nesreće poprimaju i antropogeno obilježje.

Do sredine prošlog stoljeća nije bilo značajnijeg uticaja čovjeka na nastanak poplava i klizišta. Ljudi su na osnovu, prije svega usmenog prenošenja informacija, bili svjesni opasnosti od poplava i klizanja tla. Zbog toga u plavnom području vodotoka i nestabilnim padinama nije vršena izgradnja stambenih, pomoćnih i infrastrukturnih objekata.

Industrijski razvoj i izgradnja velikih privrednih sistema stvorili su uvjete da veliki broj ljudi svoju budućnost počne tražiti u proizvodnim firmama. Istovremeno sa industrijskim razvojem razvija se i ugostiteljstvo i trgovina. To je omogućilo da sve veći broj ljudi svoju egzistenciju može rješavati u i u neposrednoj blizini urbaniziranih centara općina, gdje se sve to i događalo. Naglo je porasla izgradnja zgrada i privatnih objekata za stanovanje u neposrednoj blizini firmi i centara života općine.

Raspad bivše države i novo društveno – političko uređenje omogućili su ekspanziju privatnog sektora. Počinje izgradnja industrijskih objekata i pratećih sadržaja. Planiraju se i grade industrijske zone i nova naselja za rad i život ljudi. Svi žele biti bliže centrima općina gdje su im potrebne usluge vlasti, medicinske usluge, trgovine, ugostiteljski objekti, škole za obrazovanje djece, pošta i ostalo.

Zbog nedostatka slobodnog zemljišta u neposrednoj blizini centra općina rješenje se nalazi na slobodnom zemljištu uz vodotoke i slobodnim padinama u neposrednoj blizini gradova.

Posebno negativno na to utiče rat i velike migracije stanovništva koje je prouzrokovao. Doseljenici iz ratom opustošenih područja masovno kupuju naizgled „jeftino“ zemljište za novi početak. Izgrađuju se industrijske zone i cijela naselja na plavnim područjima vodotoka i nestabilnim padinama oko gradova.

Olakšavajuća okolnost je nefunkcioniranje sistema vlasti. Spora i nekvalitetna izrada prostornih, urbanističkih i regulacionih planova kao i nerad inspeksijskih službi omogućavaju „divlju“ gradnju. Izgrađuju se hiljade objekata bez ikakvog urbanističkog reda i planiranja. Nažalost izgrađuje se i hiljade objekata bez dozvole i riješenog pitanja odvoda oborinskih i fekalnih voda iz tih objekata i naselja.

Broj građevniskih i infrastrukturnih objekata se sve više povećava što ima za posljedicu stvaranje fizičkih prepreka za protok viškova vode u vodotocima i preopterećenje i statičku nestabilnost padina.

Pored svega navedenog, ljudi pripremajući novo stanište za izgradnju objekata i životne potrebe narušavaju prirodnu ravnotežu područja. Sijeku se šume, narušava prirodna ravnoteža padina, ucjvljuju vodotoci u kapacitet protoka daleko manji od potrebnog u vanrednim okolnostima, ne rješava se odvod oborinskih i fekalnih voda, grade se lokalni putevi bez kanala i sa propustima neodgovarajućeg kapaciteta itd.

Pod pritiskom građana da legaliziraju svoju imovinu sagrađenu na takvom zemljištu vlasti prave više grešaka. Donose propise i omogućavaju prijavljivanje priključaka na struju, vodu, telefon i kanalizaciju i legalizaciju gradnje naknadnim zahtjevima i plaćanjem propisanih obaveza. Nažalost i pored toga u toj oblasti stanje se ne popravlja nego postaje sve gore i gore.

V ODGOVOR SISTEMA ZAŠTITE I SPAŠAVANJA NA POPLAVE I KLIZIŠTA

Početak maja 2014. godine Tuzlanski kanton su pogodile poplave katastrofalnih razmjera. U periodu od 14. do 17. maja, u svim općinama je došlo do naglog porasta vodostaja u vodotocima a zatim i do izlivanja iz korita i poplava. Za četiri dana je palo više od 250 l/m² kiše, što je 2,7 puta više u odnosu na prosječnu količinu mjesečnih padavina za mjesec maj, koja za Tuzlu iznosi 92 l/m².

Poplavljeno je više stotina stambenih, pomoćnih, industrijskih i infrastrukturnih objekata i preko trinaest hiljada hektara poljoprivrednog zemljišta. Došlo je do prekida putnog i željezničkog saobraćaja i plavljenja i oštećenja magistralnih, regionalnih i lokalnih puteva. Obustavljena je nastava u osnovnim i srednjim školama i na Univerzitetu u Tuzli.

Dana 16.05.2014. godine u 13,00 sati je zabilježena najviša razina vodostaja u profilu brane na HA Modrac koje je iznosio 203,42 m.n.m. U tom trenutku razina vode iznad kritične točke preljeva na brani je iznosila 342 cm uz isticanje rekordnih 1.131,64 m³/h. Prema projektantima brane, kritična vrijednost za objekt brane je 350 cm kada može doći do rušenja brane, što se srećom nije dogodilo.

Gotovo istovremeno došlo je do aktiviranja velikog broja klizišta i odrona koji su uništavali cijela naselja i nanijela ogromnu materijalnu štetu.

Novo pogoršanje stanja dogodilo se od 05.08. u 18,00 sati do 06.08.2014. godine u 10,00 sati kada je palo novih 127,8 l/m² kiše, što znači da su padavine za 16 sati bile za oko 50 % veće od prosječne količine padavina za mjesec august, koja za Tuzlu iznosi 84 l/m². Uslijed obilnih padavina došlo je do naglog porasta vodostaja lokalnih vodotoka, a zatim i do izlivanja vode iz korita i poplava. Razorne posljedice avgustovskih poplava su u nekim područjima bile veće od onih u mjesecu maju.

Poplave i klizišta u 2014.godini su imali razmjere katastrofe. Nije bilo ljudskih žrtava ali su posljedice njihovog djelovanja bile razarajuće sa izuzetno visokom materijalnom štetom. U toku trajanja stanja prirodne nesreće na području TK:

- poplavljena je površini od 20.703,50 ha.
- devet osoba je lakše povrijeđeno,
- 7.286 osoba je evakuirano,
- uslijed poplava potpuno je uništeno 7 stambenih i 50 pomoćnih objekata. Oštećen je 1.801 stambeni i 494 pomoćna objekta,
- uslijed klizišta potpuno je uništeno 344 stambenih i 428 pomoćnih objekata. Oštećeno je 2.302 stambenih i 457 pomoćna objekta,
- aktivirano je 6.738 klizište,
- ukupno je uništen 351 objekt uslijed klizišta i poplava,
- djelovanjem klizišta oštećene su 3 škole,
- poplavljene su podrumske prostorije 30 škola,
- došlo je do pomjeranja minskih polja i oznaka upozorenja na opasnost od mina,
- došlo je do kontaminacije poljoprivrednog zemljišta zahvaćenog poplavama,
- stradao je veliki broj životinja i peradi i bile su prisutne velike količine animalnog otpada i
- u svim općinama su bila ugrožena ili klizištem pomjerena pojedina lokalna groblja i mezarja a na nekima je bilo potrebno izvršiti i eshumaciju.

1. Sistem zaštite i spašavanja TK

U skladu sa Zakonom o zaštiti i spašavanju i Zakonom o zaštiti od požara instaliran je odgovarajući sistem zaštite i spašavanja na području Tuzlanskog kantona. To je učinjeno kroz:

- donošenje Zakona o zaštiti i spašavanju i Zakona o zaštiti od požara na nivou kantona,
- formiranje Kantonalne uprave civilne zaštite,
- imenovanje Kantonalnog štaba civilne zaštite,
- imenovanje Kantonalna komisija za procjenu šteta,
- imenovanje službi zaštite i spašavanja,
- donošenje: Procjene ugroženosti od prirodnih i drugih nesreća, Plana zaštite i spašavanja od prirodnih i drugih nesreća, Programa razvoja zaštite i spašavanja od prirodnih i drugih nesreća, Procjene ugroženosti i Plana zaštite od požara,
- donošenje odluka o zaštiti i spašavanju od prirodnih i drugih nesreća i odluka o zaštiti od požara i vatrogastvu općina,
- formiranje službe civilne zaštite kao službe za upravu općine (osim općine Teočak),
- formiranje općinskih operativnih centara civilne zaštite u okviru općinskih službi civilne zaštite (osim općina : Doboj Istok, Lukavac, Sapna, Teočak i Živinice)
- formiranje profesionalnih jedinica vatrogasne zaštite u okviru općinskih službi civilne zaštite (na općinama: Banovići, Gračanica, Lukavac, Kalesija, Srebrenik i Tuzla),
- imenovanje općinskih štabova civilne zaštite,
- imenovanje općinskih komisija za procjenu šteta,
- imenovanje službi zaštite i spašavanja,
- instaliranje sistema zaštite i spašavanja u većini pravnih lica u skladu sa propisima,
- donošenje procjena ugroženosti, planova zaštite i spašavanja i programa razvoja zaštite i spašavanja od prirodnih i drugih nesreća,
- donošenje procjena ugroženosti i planova zaštite od požara.

Za provođenje instaliranog sistema zaštite i spašavanja, koji treba da osigura zaštitu i spašavanje ljudi i imovine na području Tuzlanskog kantona, zadužena je civilne zaštita.

Primjena Zakona o zaštiti i spašavanju u nekim općinama zbog ekonomskih razloga i nedorečenosti propisa nije do kraja provedena u kadrovskoj popuni i statusu općinskih službi civilne zaštite u okviru kojih nisu formirani općinski operativni centri civilne zaštite i profesionalne vatrogasne jedinice. Zbog nedorečenosti propisa nisu formirane jedinice civilne zaštite opće namjene i imenovani povjerenici civilne zaštite.

U većini općina i pravnih lica nije implementiran Zakon o zaštiti od požara.

Sve navedeno nije garancija za kvalitetan i brz odgovor pri nastanku većih nesreća posebno od požara. To se donekle nadoknađuje kroz nadležnosti općinskih štabova civilne zaštite ali za kvalitetan odgovor instaliranog sistema zaštite i spašavanja i zaštitu ljudi i materijalnih dobara od prirodnih ili drugih nesreća, potrebno je što prije izvršiti potpunu implementaciju navedenih zakona, formirati, opremiti, obučiti i osposobiti snage civilne zaštite kako bi se mogao pružiti kvalitetan odgovor u slučaju prirodne ili neke druge nesreće.

2. Odgovor sistema zaštite i spašavanja na nesreće u 2014. godini

Poplave i klizišta u 2014. godini na području Tuzlanskog kantona su se dogodili neočekivano i veoma brzo.

Obilne kišne padavine su za nekoliko dana uzrokovale izlivanje svih vodotoka iz njihovih korita i plavljenjem poljoprivrednog zemljišta, stambenih, pomoćnih, industrijskih i infrastrukturnih objekata. Gotovo istovremeno došlo je do aktiviranja klizišta koja su uništavala cijela naselja i stambene, pomoćne, infrastrukturne i druge objekte ugrožavajući ljude i nanoseći ogromnu materijalnu štetu.

Prvi odgovor na poplave i klizišta pružili su ugroženi građani primjenjujući ličnu i uzajamnu zaštitu.

Brzina nastanka i razmjera nesreće onemogućila je aktiviranje i organizirano djelovanje u okviru Prve faze rukovođenja i odgovora na prirodnu ili neku drugu nesreću.

Rukovodioci općinskih službi civilne zaštite odmah su pristupili organiziranju vanredne sjednice općinskih štabova civilne zaštite i aktiviranje Druge faze rukovođenja u odgovoru na prirodnu nesreću koja se dogodila.

Svi općinski štabovi su pripremili prijedlog odluke i predložili općinskim načelnicima, od kojih su gotovo svi i u funkciji komandanta općinskog štaba civilne zaštite, da proglase stanje prirodne nesreće što su oni i učinili.

2.1. Odluke o proglašenju stanja nesreće

Poplave i klizišta su prvo zahvatili općinu Tuzlu i Gračanicu i na njima je stanje prirodne nesreće proglašeno 04. odnosno 05. maja 2014. godine.

Općine Čelić, Doboj istok, Gradačac, Kladanj, Lukavac, Sapna, Srebrenik i Živinice su to učinile 14. maja a općine Banovići, Kalesija i Teočak 15. maja 2014. godine.

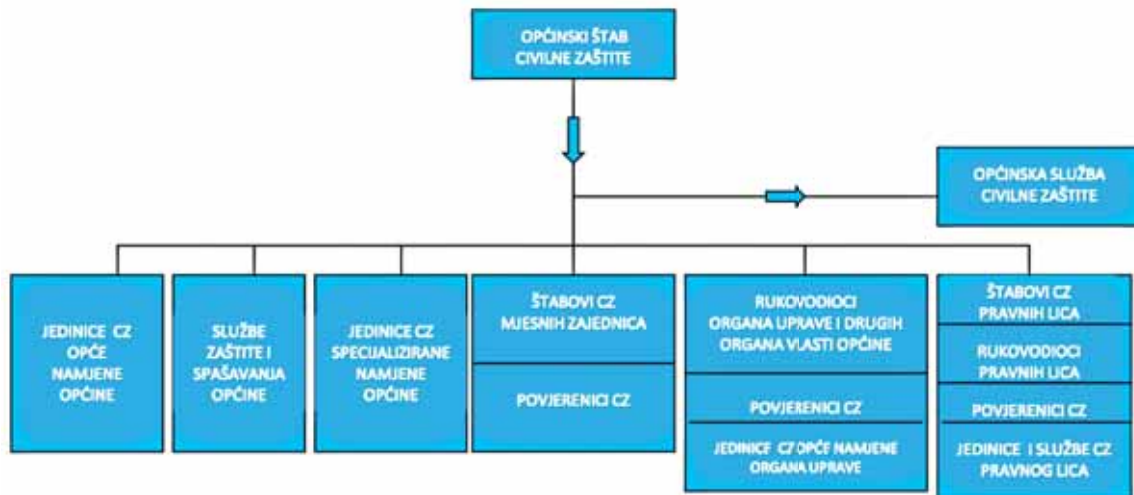
Na osnovu informacija o razmjerama nesreće i stanja ne terenu i upućenih zahtjeva za pomoć iz općina, direktor Kantonalne uprave civilne zaštite je procijenio da aktiviranje treće faze rukovođenja nema koristi i sazvaio je vanrednu sjednicu Kantonalnog štaba civilne zaštite 14.05.2014. godine u 21.00 sati. Na sjednici je razmatrana Informacija o poplavama i klizištima na području TK i poduzetim mjerama zaštite i spašavanja. Na sjednici je urađen Prijedlog Odluke o proglašenju stanja prirodne nesreće uzrokovane poplavama i klizištima na području TK. Usvojena je i Preporuka Ministarstvu obrazovanja, nauke, kulture i sporta da se obustavi nastava u osnovnim i srednjim školama i naredbe za maksimalnu mobilnost za OŠCZ Lukavac, Gračanica i Doboj istok i JP "Spreča" koje gazduje Hidroakumulacijom Modrac.

Dana 15. maja 2014. godine Vlada TK je prihvatila prijedlog KŠCZ i donijela Odluku o proglašenju stanja prirodne nesreće uzrokovane poplavama i klizištima na području TK 15. maja 2014. godine sa početkom u 08.00 sati.

Navedenim odlukama općinski i Kantonalni štab civilne zaštite su preuzeli ulogu rukovođenja akcijama zaštite i spašavanja u skladu sa svojim nadležnostima utvrđenim u Zakonu o zaštiti i spašavanju.

2.2. Rukovođenje akcijama zaštite i spašavanja na općini

Odlukom o proglašenju stanja prirodne nesreće općinski štabovi civilne zaštite se zadužuju i rukovode akcijama zaštite i spašavanja na ugroženom području i raspolažu svim raspoloživim snagama u sredstvima zaštite i spašavanja i drugim raspoloživim resursima općine.

Shema 3 – Organizirane snage civilne zaštite općine

Nakon proglašenja stanja prirodne nesreće općinski štab se okuplja na zato predviđeno mjesto i nastavlja sa neprekidnim radom sve dok se ne donese odluka o prestanku stanja nesreće. To podrazumijeva da su komandant, načelnik i svi članovi štaba, uz isplanirano vrijeme odsustva zbog neophodnog odmora, cijelo vrijeme u aktivnoj funkciji u komandnoj sobi i provođenju zadataka na terenu. To znači i to da su komandant ili načelnik štaba uvijek prisutni i da u svakom trenutku dana sa dovoljnim brojem članova mogu vršiti kvalitetnu analizu stanja, procjenu situacije i donošenje naredbi, odnosno da štab svih 24 sata na dan može kvalitetno i kompetentno ostvarivati svoju funkciju i rukovoditi akcijama zaštite i spašavanja na području općine.

Funkciju rukovođenja akcijama zaštite i spašavanja općinski štabovi civilne zaštite su provodili kroz obavljanje sljedećih aktivnosti :

- 1) upoznavanje sa odlukom o proglašenju stanja prirodne ili druge nesreće na području općine,
- 2) aktiviranje općinskog operativnog centra da radi tokom cijelog dana mobiliziranjem ranije obučanih i osposobljenih referenata za osmatranje i uzbunjivanje,
- 3) aktiviranje štabova civilne zajednica mjesnih zajednica i općinskih povjerenika civilne zaštite da obavljaju svoju Zakonom o zaštiti i spašavanju utvrđenu funkciju dostave informacija, provođenje naredbi općinskog štaba civilne zaštite i rukovođenja akcijama zaštite i spašavanja na području za koje su zaduženi odnosno imenovani kao povjerenici civilne zaštite.
- 4) detaljno upoznavanje sa stanjem na ugroženom području na osnovu raspoloživih informacija u općinskom operativnom centru i općinskoj službi civilne zaštite, direktnim obilaskom ugroženog područja i iz drugih izvora i na osnovu toga procjena nastale nesreće i mogućim posljedicama po ljude i materijalna dobra na ugroženom području, kao i procjena mjera zaštite i spašavanja koje je potrebno poduzeti kao i snaga i sredstava zaštite i spašavanja koji će ih provesti i obaviti funkciju zaštite i spašavanja ugroženih ljudi i materijalnih na području koje je zahvaćeno prirodnom ili nekom drugom nesrećom,
- 5) upoznavanje sa općinskom procjenom ugroženosti od prirodnih i drugih nesreća i općinskim planom zaštite i spašavanja, od strane rukovodioca općinske službe civilne zaštite i odabir snaga i sredstava civilne zaštite, organa uprave i pravnih lica koji će biti angažirani u odgovoru na nastalu nesreću,

- 6) donošenje naredbi o upotrebi snaga i sredstava civilne zaštite za provođenje mjera zaštite i spašavanja na ugroženom području,
- 7) donošenje naredbi o upotrebi snaga i sredstava organa uprave i pravnih lica u skladu sa članom 30. Pravilnika o štabovima i povjerenicima i određivanje članova štaba koji će pratiti i osigurati provođenje naredbi,
- 8) donošenje naredbi o poduzimanju mjera, postupaka i zadataka koji su u funkciji zaštite i spašavanja i zbrinjavanja ljudi i materijalnih dobara koji su ugroženi djelovanjem nesreće,
- 9) na osnovu preliminarne izvještaja o štetama, koji je uradila općinska komisija za procjenu šteta priprema zahtjeva za pomoć za hitne intervencije koje općinski načelnik upućuje putem kantonalne uprave civilne zaštite kantonalnoj komisiji za procjenu šteta i direktoru kantonalne uprave civilne zaštite, za dodjelu pomoći iz sredstava posebne naknade kojima raspolaže kantonalni štab civilne zaštite i redovnih budžetskih sredstava sa kojima raspolaže vlada kantona,
- 10) analiza i kontrola izvršavanja naredbi od snaga i sredstava civilne zaštite, snaga i sredstava organa uprave pravnih lica i građana i poduzimanje aktivnosti i mjera zaštite i spašavanja od svih učesnika u akcijama zaštite i spašavanja,
- 11) kontinuirano praćenje stanja na ugroženom području i obrada informacija koje se dobivaju sa ugroženog područja a odnose se na izvršavanje naredbi i propisanih mjera zaštite i spašavanja i druga događanja na području zahvaćenom nesrećom i donošenje novih naredbi i mjera zaštite i spašavanja u cilju kvalitetnijeg odgovora na nesreću koja se dogodila.
- 12) ostvarivanje suradnje sa kantonalnom i Federalnom upravom civilne zaštite u traženju i pružanju pomoći u akcijama zaštite i spašavanja koje se vode,
- 13) izrada informacija i izvještaja o stanju na ugroženom području, rezultatima angažiranih snaga i sredstava, mjerama koje se poduzimaju i koje se trebaju poduzeti, za organ vlasti koji je proglasio stanje prirodne ili druge nesreće i nadređeni štab civilne zaštite,
- 14) kontinuirana suradnja sa medijima i davanje informacija o prirodnoj nesreći koja se dogodila, mjerama zaštite i spašavanja i akcijama koje se vode sa snagama i sredstvima zaštite i spašavanja, posljedicama po ljude i materijalna dobra putem press konferencija, saopćenja, izjava, gostovanja u emisijama, obavještenja, preporuka, uputa i drugih vidova komunikacija sa građanima odnosno javnosti,
- 15) priprema prijedloga odluke o prestanku stanja nesreće koja se dogodila i dostavljanje iste organu vlasti koji je donio odluku o proglašenju stanja prirodne ili druge nesreće i
- 16) razmatranje i davanje mišljenja na konačni izvještaj o procjeni štete, koji je uradila općinska komisija za procjenu šteta, prije upućivanja na usvajanje od strane općinskog vijeća koje na osnovu visine procijenjene štete donosi odluku o potrebi i traženju pomoći od viših razina vlasti.

Općinski štabovi su u provođenju navedenih aktivnosti obavljali vanredne sjednice na kojima se vršili procjenu situacije na terenu i dogovarali primjenu odgovarajućih mjera zaštite i spašavanja kroz donošenje naredbi, odluka, zaključaka i preporuka.

Izvršena je uspješna evakuacija sa poplavama i klizištima ugroženih područja i njihovo zbrinjavanje kod rodbine, prijatelja i u kolektivnim centrima na općinama gdje je za to postojala potreba.

Aktivirane su općinske komisije za procjenu šteta koje su pristupile izradi preliminarne procjene šteta na osnovu kojih je, u skladu sa propisanom procedurom, tražena pomoć od kantonalnih, Federalnih i drugih izvora.

Vršen je prihvati i distribucija humanitarne i druge pomoći građanima upućene iz domaćih i međunarodnih izvora.

U skladu sa ovlaštenjima općinski štabovi su raspolagali općinskim budžetskim sredstvima i sredstvima posebne naknade za zaštitu od prirodnih i drugih nesreća kao dobivenim sredstvima pomoći za hitne intervencije od Kantonalnog štaba civilne zaštite, Vlade TK, direktora Federalne uprave civilne zaštite i Vlade Federacije BiH.

Zbog razmjera štete i prisutnih problema za koje je bilo potrebno vrijeme da bi bili riješeni, općih izbora i operativnijeg djelovanja na utrošku i pravdanju dobivene pomoći odluke o proglašenju stanja prirodne nesreće su donesene tek krajem godine. Tome su doprinijele nove poplave i klizišta koje su se dogodile u avgustu i olujno nevrijeme sa gradom u nekim općinama.

Konačne odluke o prestanku stanja prirodne nesreće donesene su u općini Sapna u oktobru, u općinama Kalesija i Teočak u novembru i u preostalim 10 općina u toku decembra 2014. godine.

Na prijedlog Kantonalnog štaba civilne zaštite Vlada TK je 11.11.2014.godine donijela Odluku o prestanku stanja prirodne nesreće na području Tuzlanskog kantona.

Nakon proglašenog prestanka stanja prirodne nesreće, općinske komisije za procjenu šteta su uradile konačne izvještaje o štetama koje su razmatrali općinski štabovi civilne zaštite i koje su razmatrala i usvojila općinska vijeća.

Na osnovu navedenih izvještaja u skladu sa propisanom procedurom podneseni su zahtjevi za pomoć iz kantonalnih, federalnih i drugih izvora.

Proglašenjem prestanka stanja nesreće deaktivirani su općinski štabovi civilne zaštite i svi poslovi vezani za prirodnu nesreću su preneseni na općinske službe civilne zaštite i druge organe općinske vlasti.

2.3. Rukovođenje akcijama zaštite i spašavanja na nivou kantona

Donošenjem odluke o proglašenju stanja prirodne nesreće na području kantona, Kantonalni štab civilne zaštite je preuzeo rukovođenje svim snagama i sredstvima zaštite i spašavanja na kantonu. To podrazumijeva da je kantonalni štab svojim naredbama mogao staviti u funkciju provođenja donesenih mjera zaštite i spašavanja, snage i sredstva civilne zaštite, snage i sredstva pravnih subjekata i pravnih lica, građane i njihova sredstva na području svih općina i cijelog kantona.

Nakon donošenja navedene odluke, Kantonalni štab se okupio u Kantonalnoj upravi civilne zaštite i pristupio, u skladu sa svojim nadležnostima, obavljanju koordinacije i rukovođenja akcijama zaštite i spašavanja. Prostorije u kojima je Kantonalni štab boravio za vrijeme proglašenog stanja nesreće, nalaze se uz Kantonalni operativni centar civilne zaštite koji, na osnovu Sporazuma sa Ministarstvom sigurnosti BiH, ima ulogu rezervnog Operativno – komunikacijskog centra BiH - 112.

Na navedenom komandnom mjestu Kantonalni štab je raspolagao svim informacijama vezanim za zaštitu i spašavanje i direktnu komunikaciju sa općinskim štabovima civilne zaštite, Federalnim štabom civilne zaštite, Federalnom upravom civilne zaštite i Operativno – komunikacijskim centrom BiH – 112 Ministarstva sigurnosti BiH i medijima. Pored telefonske uspostavljena je elektronska i radio veza sa svim općinama.

Kantonalni štab je tokom trajanja nesreće u kontinuitetu usmjeravao, koordinirao i rukovodio akcijama zaštite i spašavanja, naređivao provođenje odgovarajućih mjera zaštite i spašavanja, određivao snage i sredstva za provođenje operativnih mjera, rješavanje pitanja i problema koja su se pojavljivala u akcijama zaštite i spašavanja, naređivao općinskim štabovima civilne zaštite poduzimanje određenih mjera, odnosno u koordinaciji sa općinskim štabovima rukovodio akcijama zaštite i spašavanja na području općina i Tuzlanskog kantona.

Premijer i članovi Vlade TK bili su prisutni na velikom broju vanrednih sjednica Kantonalnog štaba, išli sa komandantom i načelnikom Kantonalnog štaba u obilazak ugroženih područja i kroz rad Vlade TK aktivno pružali podršku radu Kantonalnog štaba.

Aktivirana je Kantonalna komisija za procjenu šteta, koja je na osnovu preliminarnih procjena šteta i zahtjeva za pomoć iz općina uradila zbirni izvještaj i prijedlog za dodjelu pomoći, za hitne intervencije

općinama iz sredstava posebne naknade za Kantonalni i Federalni štab civilne zaštite i iz tekuće budžetske rezerve za Vladu TK i Vladu Federacije BiH.

Pored redovnih poslova iz svoje nadležnosti Kantonalni štab je poduzeo veliki broj aktivnosti u cilju unapređenja odgovora na prirodnu nesreću:

- Na osnovu preliminarnih procjena šteta i zahtjeva za pomoć iz općina donesene su odluke o dodjeli jednokratne novčane pomoći za hitne intervencije iz sredstava posebne naknade u ukupnom iznosu od 1.970.000,00 KM.

Zavod za javno zdravstvo TK sa svim svojim resursima stavljen je u funkciju zaštite i spašavanja kroz upućivanje preporuka građanima i poduzimanje potrebnih medicinskih, sanitetskih i epidemioloških mjera i svakodnevnu komunikaciju sa predstavnicima Kantonalne uprave civilne zaštite i Higijensko-epidemioloških službi domova zdravlja Tuzlanskog kantona. Epidemiološka situacija na području TK je za svo vrijeme trajanja prirodne nepogode bila pod kontrolom.

- Ostvarena je saradnja sa Oružanim snagama BiH koje su direktno učestvovala u spašavanju i evakuaciji građana iz poplavljenih objekata na području općina Živinice i Srebrenik, prevozu građana na poplavljenom dijelu magistralnog puta M – 18 u Živinicama, prevozu humanitarnih roba, iskopu kanala za odvod vode sa klizišta u Tuzli i prevozu i smještaju evakuiranih građana.

U vojnoj bazi u Dubravama otvoren je prihvatni smještaj u kojem su više mjeseci boravili građani općina Lukavac, Sapna, Kalesija, Tuzla, i Živinice čije su kuće oštećene ili uništene u toku nesreće.

- JP “Spreča” Tuzla stavljen je u stanje pripravnosti i protoka informacija prema štabovima civilne zaštite o stanju na Hidroakumulaciji “Modrac” i stanju brane.
- Rudarsko – geološko – građevinski fakultet u Tuzli stavljen je u funkciju obilaska općina i pružanja stručne pomoći u odgovoru na opasnost od klizišta.

Ukupno je formirano 8 općinskih timova na čijem čelu su bili istaknuti profesori sa RGGF Tuzla. Tokom svog rada timovi su obilazili klizišta i predlagali mjere za otklanjanje opasnosti za ljude i materijalna dobra. Najčešće sugerirane mjere su bile izrada drenažnih kanala na površini i u tijelu klizišta, ugradnja odvodnih cijevi, odvođenje oborinskih voda, sprečavanje dotoka površinskih voda, zapunjenje pukotina glinenim materijalom i slično.

- U dogovoru sa Federalnom upravom civilne zaštite, pripadnici deminerskog tima Tuzla „A” i „B” stavili su se na raspolaganje Kantonalnoj upravi civilne zaštite Tuzla, odnosno Kantonalnom štabu civilne zaštite Tuzla sa svom raspoloživom opremom i sredstvima. Prvobitne aktivnosti su bile usmjerene na prevoz osoba iz ugroženih područja do smještajnih centara kao i prevoz bolesnih do medicinskih ustanova na području Tuzlanskog kantona. Najintenzivnije aktivnosti obavljane su na području općina Lukavac, Banovići, Kalesija i Sapna. Istovremeno je vršen prevoz i dostava čamaca za potrebe spašavanja i prevoženja osoba sa ugroženih područja u općinama Lukavac i Živinice. Jedno vozilo je svakodnevno bilo u funkciji prevoženja članova KŠCZ Tuzla s ciljem obilaska općina koje su bile najugroženije poplavama i klizištima.

Kada su pokrenute aktivnosti na prijemu i distribuciji humanitarne pomoći skoro svakodnevno su po dva vozila sa ljudstvom bila u funkciji prevoza i dostave humanitarne i druge robe. Sve ove aktivnosti su izvođene uz tijesnu saradnju FŠCZ, KŠCZ i općinskih štabova civilne zaštite sa područja TK.

- Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede je zaduženo da sagleda stanje zdravstvene zaštite životinja na području Kantona i u skladu sa svojim ovlastima, poduzme sve mjere i radnje radi sprečavanja pojave zaraznih, parazitarnih i drugih oboljenja, suzbijanje zoonoza i osiguranja higijensko i zdravstveno ispravnih proizvoda životinjskog porijekla i hrane za životinje.
- Crveni križ Tuzlanskog kantona i sve njegove općinske organizacije stavljen su u funkciju pružanja pomoći građanima kroz prikupljanje i distribuciju humanitarne pomoći, koordinaciju pošiljki

humanitarne pomoći iz inostranstva, pružanje direktne pomoći ugroženom stanovništvu, kao i pružanje podrške drugim ustanovama i organizacijama uključenim u aktivnosti na otklanjanju posljedica prirodne nepogode.

- Ostvarena je aktivna saradnja sa Ministarstvom obrazovanja, nauke, kulture i sporta TK oko prekida nastave i osiguranja potrebnih uvjeta za njen nastavak u osnovnim i srednjim školama TK.
- Ostvarena je saradnja sa MUP-om TK oko pojačanog nadzora i osiguranja imovine izmještenih lica iz objekata ugroženih poplavama i klizištima, dodatnog osiguranja putnog saobraćaja i sudjelovanju Specijalne jedinice na spašavanju građana iz poplavljenih objekata.
- Angažirana je Kantonalna uprava za inspekcijske poslove na pojačanom inspekcijskom nadzoru i sprečavanju zloupotreba i podizanja cijena hrane i drugih potreba, koje su se pojavile zbog prekida putnog i željezničkog saobraćaja.
- Aktivirane su robne rezerve iz Direkcije robnih rezervi TK u gorivu, hrani, i higijenskim sredstvima i stavljeni u funkciju provođenja mjera zaštite i spašavanja i pomoći građanima.
- Stručni savjetnik za informiranje u Uredu za zajedničke poslove kantonalnih organa stavljen je u funkciju glasnogovornika Kantonalnog štaba civilne zaštite.
- Formiran je Kantonalni centar za prihvata, uskladištenje i distribuciju humanitarne robe i stavljen u funkciju za potrebe odgovora na prirodnu nesreću.
- Centralna apoteka Kliničkog centra u Tuzli stavljena je u funkciju potreba prihvata, uskladištenja i distribucije humanitarnih lijekova i drugih medicinskih sredstava.
- Upućena je pomoć u vrećama za pijesak Posavskoj županiji i pripadnika HES službe JU Dom zdravlja Srebrenik.
- Osigurani je prihvata humanitarne robe kao pomoć građanima TK, koji su izmješteni iz svojih domova zbog poplava i klizišta.
- Ostvarena saradnja sa RU BH MAC-a u Tuzli i organizirano uklanjanje MES-a sa klizišta na putnim komunikacijama TK.
- Ostvarena izuzetno dobra suradnja sa medijima kroz davanje priopćenja, izjava, intervju, tematskih i drugih emisija na radiju i televiziji kao i kroz štampane medije.

U periodu od 14.05. do 16.09.2014. godine, koliko je trajalo stanje prirodne nesreće na nivou TK, Kantonalni štab je održao 23 vanredne sjednice na kojima je donio : 73 naredbe, 52 zaključka, 9 preporuka, 31 odluku, 2 suglasnosti i 2 mišljenja.

Sjednice su održavane u prostorijama Kantonalne uprave osim 4. i 12. sjednice.

Četvrta vanredna sjednica Kantonalnog štaba održana je 16.05.2014. god. u Lukavcu. Na nju su pozvani i učestvovali komandanti i načelnici općinskih štabova Lukavca, Gračanice, i Doboj istoka, direktor JP "Spreča" Tuzla i predstavnik Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede TK.

Na sjednici je razmatran problem prekomjernog preljeva vode na brani HA „Modrac“ i mogućim posljedicama.

U 13.00 sati 16.05.2014. godine je zabilježen najviši nivo vodostaja u profilu brane koji je iznosio 203,42 m.n.m. uz isticanje najveće količine vode sa profila brane od 1,131,64 m³/s. Postojala je realna opasnost narušavanja statike objekta brane na kojem nije bila završena započeta sanacija i za koju je u elaboratu za saniranje brane utvrđeno da visina preljeva od preko 2 metra u trajanju od 5 dana može dovesti do težih posljedica po objekt brane a nivo vodostaja od 203,50 m.n.m. (350 cm preko profila brane) kao granična vrijednost preljeva.

Nije donesena odluka o evakuaciji građana Lukavca i industrijske zone ali su svi stavljeni u stanje pripravnosti, razmjene informacija sa brane i djelovanja u skladu sa nastalom situacijom.

Na sreću narednih dana je došlo do opadanja nivoa vode u hidroakumulaciji i do tragedije nije došlo.

Dvanaesta vanredna sjednica Kantonalnog štaba održava se 24.05.2014. godine u BKC Tuzla. Na nju su pozvani komandanti i načelnici općinskih štabova civilne zaštite iz svih 13 općina TK, kao i predstavnici FUCZ. Na sjednici je razmatrana "Informacija o poplavama i klizištima, poduzetim mjerama, vođenim akcijama zaštite i spašavanja na području TK u vremenu od 12.05. do 23.05.2014.godine."

Nakon detaljne analize stanja i poduzetih mjera zaštite i spašavanja doneseni su sljedeći zaključci:

- Stanje prirodne nepogode proglašeno na općinama i na nivou Kantona se zadržava do daljnjeg zbog mogućnosti operativnijeg djelovanja štabova civilne zaštite i trošenja budžetskih i donatorskih sredstava na otklanjanju posljedica na terenu.
- Štabovi civilne zaštite TK su u odgovoru na prirodnu nepogodu od poplava i klizišta, koja je imala razmjere katastrofe, iskoristili sve raspoložive snage i sredstva zaštite i spašavanja, i u rukovođenju akcijama zaštite i spašavanja veoma uspješno zaštitili građane i njihovu imovinu.
- OS BiH i 5. pješadijska brigada u Vojnoj bazi u Dubravama su dali veliki doprinos u zaštiti i spašavanju građana TK kroz stavljanje na raspolaganje KŠCZ materijalnih sredstava i ljudstva u evakuaciji građana, prevozu na poplavljenim komunikacijama i zbrinjavanju u prihvatnom centru u Vojnoj bazi Dubrave.
- CK TK je kroz angažiranje općinskih organizacija i volontera u pružanju pomoći građanima ugroženim prirodnim nepogodama, prihvati i distribuciju humanitarne robe dao veliki doprinos u pružanju kvalitetnog odgovora na prirodnu nepogodu koja je zadesila Tuzlanski kanton.
- Traži se od Agencije za slivno područje rijeke Save da hitno pristupi izradi projektne dokumentacije i regulaciji rijeke Spreče nizvodno od HA Modrac, rijeke Tinje i Istočnog lateralnog kanala u Gradačcu.
- Traži se od JP Spreča da hitno pristupi detaljnoj analizi postojećeg režima rada i ispuštanja vode na brani HA Modrac kako bi se postigao veći efekat zaštite od poplava HA Modrac za općine Lukavac, Gračanica i Doboj Istok.
- Traži se od JP Spreča da u suradnji sa Vladom TK, Agencijom za slivno područje rijeke Save i traženjem sredstava iz drugih izvora hitno pristupi završetku radova na započetoj sanaciji objekta brane na Modracu.
- Traži se od JP Spreča da u suradnji sa Vladom TK i drugim pravnim subjektima, u čijoj je to nadležnosti, provede potrebne aktivnosti i pristupi radovima na vađenju akumulacionog taloga u HA Modrac kako bi se povećao kapacitet HA i omogućio veći prihvati vode iz slivnog područja rijeka Spreče i Turije i umanjila opasnost od poplava nizvodno od brane.
- Traži se od FUCZ, FŠCZ i Vlade F BiH da poduzmu potrebne aktivnosti na ubrzanom izmjeni propisa i donošenju odluka koji će omogućiti da se sva akumulirana sredstva zaštite i spašavanja na nivou Federacije BiH i kantona stave na raspolaganje općinama za saniranje štete na infrastrukturnim objektima, vodotocima, objektima stanovanja i infrastrukturnim objektima.
- Traži se od Ministarstva sigurnosti BiH da u raspodjeli međunarodne pomoći upućene u BiH ravnopravno bude zastupljen i TK.
- Traži se od Vijeća ministara BiH da poduzme odgovarajuće aktivnosti kako bi se omogućio brži ulazak i distribucija humanitarne pomoći općinama ugroženim poplavama i klizištima.
- Zadužuje se KŠCZ da sagleda mogućnosti upućivanja građevinske opreme i materijala kao pomoć općinama na kojima nema dovoljno građevinske operative.
- Zbog razmjera nesreće koja se dogodila i nesreća koje će se događati, potrebno je u narednom periodu poduzeti sve potrebne aktivnosti da se organizuju i opreme snage i sredstva civilne zaštite jer je to garancija za kvalitetan odgovor u slučaju svih vrsta nesreće.
- Zadužuje se KŠCZ da pokrene aktivnosti na izmjeni ili izradi novih propisa koji će omogućiti ubrzano rješavanje lokacija i stvaranje uvjeta na općinama za izgradnju stambenih objekata za građane čiji su domovi uništeni.
- Zadužuju se KŠCZ i OŠCZ da poduzmu aktivnosti na uniformiranju organiziranih snaga civilne zaštite, kako bi građani na terenu bili u stanju prepoznati i tražiti odgovarajuću uslugu od onih koji su odgovorni da to učine.
- Pružanje stručne pomoći općinama sa strane, po naredbama i angažmanu KŠCZ obavezno vršiti putem OŠCZ u kojima će biti dogovoreni prioriteta i dinamika rada na terenu.

- Tražiti od FŠCZ i Vlade Federacije BiH da se pomoć općinama dodjeljuje transparentno i na osnovu pravičnosti i dogovoru sa KŠCZ.
- Traži se od FŠCZ da osigura sredstva i uradi dezinfekciju područja koja su zahvaćena djelovanjem nesreće.
- Tražiti od Elektroprenosa TK da poduzme aktivnosti na zaštiti od poplava trafo stanice koja se nalazi u plavnom području rijeke Spreče i koja snabdijeva električnom energijom općinu Gračanica.
- Traži se od KŠCZ da sa JP Elektroprivreda i BH Telecom održi odgovarajuće dogovore i osigura da njihova operativa bude pod nadležnosti OŠCZ za vrijeme proglašenog stanja prirodne ili druge nesreće.
- Potrebno je ubuduće osigurati kvalitetno praćenje stanja vodotoka i hidroakumulacije Sniježnica na području općine Teočak u sistemu zaštite i spašavanja TK.
- Zadužuje se KŠCZ da sa OŠCZ općina, na kojima ima građana za koje treba osigurati smještaj jer su njihovi objekti uništeni za vrijeme trajanja nesreće, održe sastanak i dogovore rješenje koje će omogućiti kvalitetan smještaj i snabdijevanje navedenih građana do konačnog rješenja navedenog problema.
- Zadužuju se OŠCZ da u suradnji sa CK TK osiguraju općinske centre za prihvata, uskladištenje i distribuciju humanitarnih roba.
- Zadužuje se KŠCZ da pripremi zahtjev za pomoć u gorivu od Direkcije robnih rezervi za općine koje nisu dobile navedenu pomoć.
- Zadužuju se mediji TK da u programskoj šemi svakodnevno daju upute i preporuke stručnih osoba medicinske i veterinarske struke i kroz odgovarajuće tematske emisije pomognu građanima da se izbjegniju zaraze i epidemije posebno na područjima koja su direktno zahvaćena djelovanjem poplava i klizišta.
- Traži se od JP Ceste Federacije BiH da održavaju prohodnost magistralne ceste Tuzla – Bijeljina, dionica Tuzla – Ban Brdo, zbog ponovnog početka nastave u školama kao i rješavanje mosta na magistralnom putu Tuzla – Doboj u mjestu Mala Brijesnica u općini Doboj Istok.

Pored direktnog učešća u radu Kantonalnog štaba uposlenici Kantonalne uprave civilne zaštite su svo vrijeme obavljali funkciju stručne službe i svih drugih administrativno – tehničkih i finansijskih poslova za potrebe Kantonalnog štaba i Kantonalne komisije za procjenu šteta.

Svi dokumenti doneseni na sjednicama Kantonalnog štaba su u najkraćem roku dostavljani subjektima na koje se odnose.

U okviru Kantonalne uprave i Kantonalnog operativnog centra civilne zaštite vršeno je prikupljanje i obrada svih informacija sa terena i njihovo dostavljanje Kantonalnom štabu, Federalnoj upravi i Federalnom štabu civilne zaštite i Ministarstvu sigurnosti BiH i medijima.

Ranije implementirane faze i opremanje općinskih operativnih centara civilne zaštite prema projektu „Operativni centri civilne zaštite Tuzlanskog kantona“, omogućili su stalnu, najčešće radio vezu, sa općinama, JP „Spreča“ Tuzla i drugim subjektima angažiranim u sistemu zaštite i spašavanja.

Na poplavljenom području TK, radi zaštite zdravlja stanovništva i uklanjanja uzročnika zaraznih oboljenja, smanjenja mogućnosti prenošenja oboljenja kao i unapređenja higijenskih uslova života, bilo je potrebno provesti protivepidemijsku sistematsku dezinfekciju, dezinfekciju i deratizaciju (DDD). KUCZ je vršila koordinaciju između Zavoda za javno zdravstvo TK, FUCZ, Zavoda za javno zdravstvo F BiH i drugih subjekata koji su direktno učestvovali u realizaciji ovih aktivnosti. Prije provođenja navedenih mjera stanovništvo je putem medija obaviješteno o početku izvođenja aktivnosti na DDD kao i o područjima koja se namjeravaju obuhvatiti.

Tokom trajanja prirodnih nepogoda u 2014. godini KUCZ ostvarila je dobru saradnju sa OSCZ na području kantona u svim pitanjima od značaja za oblast zaštite i spašavanja.

Saradnja između KUCZ i OSCZ se odvijala u pravcu:

- razmjene informacija putem operativnih centara i pružanje podrške u njihovom radu,
- provođenja aktivnosti na zaštiti i spašavanju ugroženih ljudi i materijalnih dobara i na otklanjanju nastalih posljedica,
- provođenja mjera zaštite i spašavanja koje je naredio KŠCZ,
- raspodjele humanitarne pomoći, tehničkih sredstava i opreme,
- ostvarivanje saradnje sa OS BiH,
- provođenja higijensko-epidemiološke zaštite,
- iznalaženja sredstava za finansiranje aktivnosti koje su bile od značaja za zaštitu i spašavanje od prirodnih nepogoda,
- prikupljanja i obrade podataka o nastalim posljedicama i poduzetim mjerama na otklanjanju posljedica u funkciji informisanja KŠCZ, Vlade TK, FUCZ i javnosti.

U ovom periodu održano je i pet sastanaka direktora KUCZ sa rukovodiocima OSCZ.

Na tim sastancima svi rukovodioci OSCZ su u svojim izlaganjima iznijeli niz pozitivnih stvari koje su rezultirale zadovoljavajućim odgovorom na prirodne nepogode, a kao posljedica toga je i činjenica da nije zabilježeno niti jedno smrtno stradanje na području TK.

Međutim, određeni propusti ukazuju da je neophodno poduzeti niz radnji kako bi sistem zaštite i spašavanja bio na znatno višem nivou jer je zajedničko mišljenje da pojedina ministarstva, uprave, direkcije i službe nisu bili dovoljno uključeni u sistem zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara.

Naglašen je također i propust kod nekih općinskih komisija za procjenu šteta, koje su prikazale „nerealno“ visoke štete (uslijed različitog pristupa jedinstvenoj metodologiji za procjenu šteta od prirodnih i drugih nesreća), što je rezultiralo da su te općine dobile i veća finansijska sredstava od strane viših nivoa vlasti. Stoga je zaključeno da je potrebno izvršiti kompenzaciju kod kasnijih dodjela finansijske pomoći općinama, i to po završetku Konačnih izvještaja o procjeni šteta na području općina.

Kantonalna uprava je, za vrijeme trajanja prirodne nepogode, pravovremeno podsticala i usmjeravala aktivnosti OSCZ na izvršavanju poslova zaštite i spašavanja iz njihove nadležnosti te pružala odgovarajuću stručnu pomoć.

Nakon smirivanja stanja na terenu kantonalni štab je predložio Vladi TK da proglašiti prestanak stanja prirodne nesreće na nivou kantona, što je vlada prihvatila i donijela Odlukom o prestanku stanja prirodne nesreće zbog poplava i klizišta na području Tuzlanskog kantona, na sjednici održanoj 11.11.2014. godine.

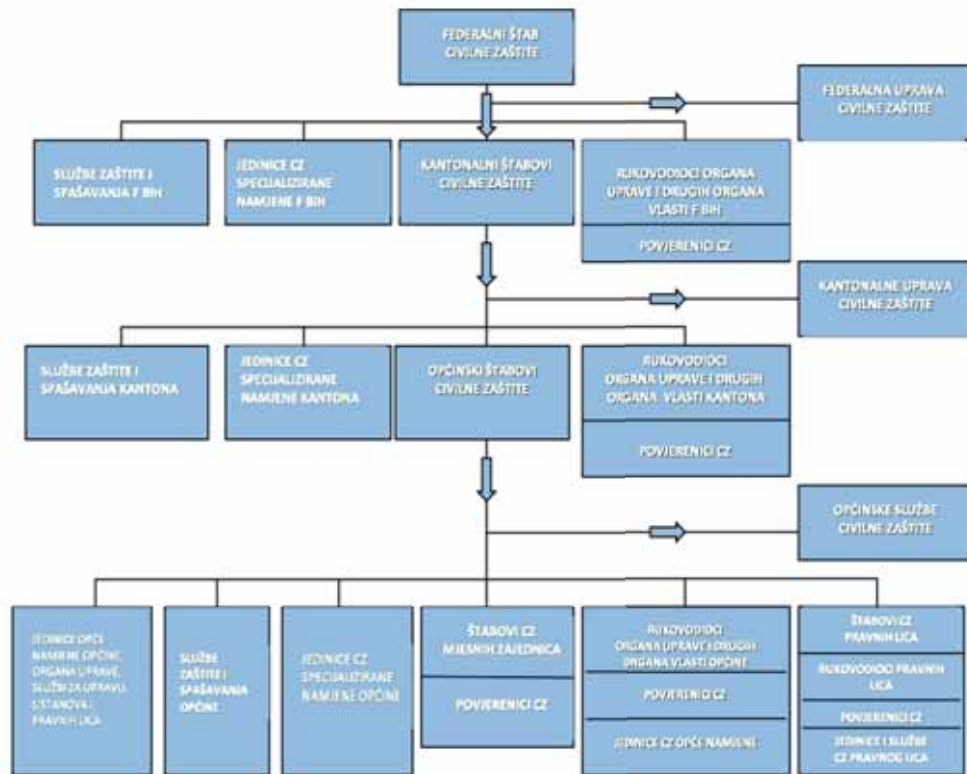
Vlada Federacije BiH je proglasila prestanak stanja nesreće u dva navrata 22. jula i 20. augusta 2014. godine.

Proglašeno stanje prirodne nesreće, produženo je do kraja godine. Operativnost trošenja dobivenih sredstava pomoći u otklanjanju posljedica i stvaranju pretpostavki za povratak kućama evakuiranog stanovništva, opredijelio je općine da zadrže proglašeno stanje prirodne nesreće iako to zadnjih mjeseci nije bilo potrebno.

Nakon proglašenog prestanka stanja nesreće na nivou Tuzlanskog kantona, Kantonalna komisija za procjenu šteta je, na osnovu konačnih izvještaja o štetama koje su usvojili općinska vijeća i zahtjeva za pomoć iz općina, uradila Zbirni izvještaj o štetama i prijedlog za dodjelu pomoći za otklanjanje posljedica nesreće iz sredstava posebne naknade za Kantonalni i Federalni štab i iz tekuće budžetske rezerve za Vladu TK i Vladu Federacije BiH.

2.4. Rukovođenje akcijama zaštite i spašavanja na nivou Federacije

Razmjere nesreće od poplava početkom maja i proglašenje stanja nesreće na nekoliko kantona aktivirao je Federalnu upravu i Federalni štab civilne zaštite koji su Vladi Federacije predložili da se proglaši stanje prirodne nesreće na nivou Federacije.

Shema 4 – Organizirane snage civilne zaštite Federacije Bosne i Hercegovine

Na sjednici održanoj 15.05.2014. godine Vlada Federacije BiH je donijela Odluku o proglašenju stanja prirodne nesreće uzrokovane poplavama i klizištima na području Federacije BiH.

Proglašenjem stanja nesreće aktiviran je Federalni štab civilne zaštite koji je u skladu sa Zakonom o zaštiti i spašavanju počeo provoditi aktivnosti u oblasti zaštite i spašavanja, iz svoje nadležnosti. Donesen je veliki broj naredbi, zaključaka, preporuka i odluka.

Odgovor sistema zaštite i spašavanja na području TK, primjena mjera zaštite i spašavanja i snaga i sredstava zaštite i spašavanja koje su primjenjivali i koristili općinski i Kantonalni štab civilne zaštite, je bio dobar i nije bilo potrebe za intervencijom Federalnog štaba civilne zaštite. Snage zaštite i spašavanja kojima je raspolagao Federalni štab usmjerene su na Posavski, Zeničko – dobojski, Srednje-bosanski i Kanton Sarajevo.

Pomoć Kantonalnom i općinskim štabovima civilne zaštite Tuzlanskog kantona pružena je u sredstvima zaštite i spašavanja.

Naredbama Federalnog štaba za potrebe pomoći građanima Tuzlanskog kantona iz Federalne direkcije robnih rezervi preko Kantonalnog centra za prihvata, uskladištenje i distribuciju humanitarnih roba isporučeno je : 20 tona nafte, 175 tona brašna, 10 tona šećera, 10 tona jestivog ulja, 5 tona kuhinjske soli, 50 000 litara mlijeka, 6,25 tona feta sira, i 105 tona stočne hrane. Navedena pomoć je od strane Kantonalnog štaba podijeljena općinskim štabovima da je podijele građanima.

Naredbama Federalnog štaba aktivirani su Federalni zavod za javno zdravstvo, Zavod za javno zdravstvo Tuzlanskog kantona i higijensko - epidemiološke službe domova zdravlja za poduzimanje potrebnih mjera epidemiološke zaštite i poslova na dezinfekciji, deratizaciji i dezinsekciji na ugroženim područjima.

Kantonalno ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede je zaduženo da organizuju obavljanje neškodljivog uništavanja leševa i proizvoda životinjskog porijekla, konfiskata, nejestivih nusproizvoda klanja i valioničkih otpadaka.

Kantonalno ministarstvo zdravstva je zaduženo da u zdravstvenim ustanovama na svom području omoguće organizirani prijem doniranih lijekova, sanitetskog materijala kao i sredstava za dezinfekciju.

2.5. Koordinacija akcijama zaštite i spašavanja na nivou BiH

I pored toga što je veći dio Bosne i Hercegovine bio zahvaćen poplavama i klizištima nije bilo koordinirane akcije zaštite i spašavanja na nivou Bosne i Hercegovine kako je to predvidio Okvirni zakon o zaštiti i spašavanju.

Koordinacijsko tijelo Bosne i Hercegovine za zaštitu i spašavanje koje postoji samo na papiru i ovoga puta kada su prirodne nesreće imale razmjere katastrofe u entitetima i Brčko Distriktu, nije bilo u funkciji. Nije proglašeno stanje prirodne nesreće na nivou države i nije vršena koordinacija akcija zaštite i spašavanja između navedenih subjekata.

Ipak u funkciji je bio Sektor za zaštitu i spašavanje Ministarstva sigurnosti BiH i u okviru njega Operativno – komunikacioni centar Bosne i Hercegovine -112, preko kojih je ostvarivano učešće Oružanih snaga BiH u akcijama zaštite i spašavanja, međunarodnih snaga zaštite i spašavanja u nekim kantonima i međunarodne pomoći.

Na području TK učešće OS BiH je ostvarivano direktno na osnovu ranije uspostavljene saradnje Kantonalne uprave sa OS BiH i angažiranjem kapaciteta 5. pješadijske brigade i vojne baze u Dubravama na općini Živinice.

Traženo angažiranje helikoptera (3), mehanizacije (14), transporta (1) i izgradnje pontonskog mosta (1) nije ostvareno jer su navedene snage i sredstva bile angažirane na drugim područjima Bosne i Hercegovine.

Za vrijeme trajanja prirodne nesreće između Kantonalnog operativnog centra civilne zaštite i Operativno-komunikacionog centra Bosne i Hercegovine – 112 vršena je kontinuirana svakodnevna razmjena svih informacija vezanih za zaštitu i spašavanje.

VI PROCJENA ŠTETE I TRAŽENJE POMOĆI

Poslije proglašenja stanja prirodne nepogode na općinama aktivirane su općinske i Kantonalna komisija za procjenu šteta, koje su u skladu sa propisanim procedurama pristupile izradi preliminarnih procjena a po proglašenju prestanka stanja nepogode i konačnih procjena štete.

1. Preliminarna procjena šteta

Preliminarne procjene su pokazale da se radi o štetama koje su takvih razmjera da prevazilaze ekonomske mogućnosti općina i kantona, te će biti neophodna pomoć viših nivoa vlasti.

Preliminarne procjene šteta, koje su uradile općinske komisije za procjenu šteta, pokazale su da se radi o katastrofalnim štetama.

Redni broj	Općina	Preliminarna procjena šteta (posljedice poplava i klizišta u maju 2014.godine)	Preliminarna procjena šteta (posljedice poplava i klizišta u augustu 2014. godine)	Ukupno
1.	Banovići	5.460.000	3.100.000,00	8.560.000,00
2.	Čelić	10.135.000	11.260.000,00	21.395.000,00
3.	Doboj Istok	14.800.000	19.904.013,53	34.704.013,53
4.	Gračanica	43.939.000	26.455.000,00	70.394.000,00
5.	Gradačac	19.900.000	13.300.000,00	33.200.000,00
6.	Kalesija	6.635.000	1.630.000,00	8.265.000,00
7.	Kladanj	8.031.000	1.189.283,95	9.220.283,95
8.	Lukavac	13.768.200	16.412.000,00	30.180.200,00
9.	Sapna	14.355.000	1.115.000,00	15.470.000,00
10.	Srebrenik	14.485.000	22.591.000,00	37.076.000,00
11.	Teočak	6.119.000	247.959,00	6.366.959,00
12.	Tuzla	352.760.000	800.000,00	353.560.000,00
13.	Živinice	8.986.300	1.674.000,00	10.660.300,00
Ukupno		519.373.500	119.678.256,48	639.051.756,48

Tabela 1 - Preliminarne procjene šteta po općinama Tuzlanskog kantona u 2014.godini

Na osnovu navedenih preliminarnih procjena šteta Kantonalna komisija za procjenu šteta je uradila zbirni izvještaj i prijedlog odluke o dodjeli pomoći općinama za hitne intervencije iz sredstava posebne naknade za zaštitu od prirodnih i drugih nesreća, s kojima raspolaže KŠCZ i iz redovnih budžetskih sredstava sa kojima raspolaže Vlada TK.

Kantonalna komisija je pripremila Zahtjev za pomoć za hitne intervencije koji je Vlada TK uputila preko Federalne uprave civilne zaštite na Federalnu komisiju za procjenu šteta za pripremu odluka o pomoći za Federalni štab civilne zaštite i Vladu Federacije BiH.

Navedene preliminarne procjene šteta su korištene i za traženje pomoći iz međunarodnih izvora, posebno na donatorskoj konferenciji za pomoć Bosni i Hercegovini koja je održana u toku trajanja nesreće.

U Tabeli 1 je dat prikaz preliminarnu procjene šteta iz koje se može vidjeti da je ukupno procijenjena preliminarna šteta na 639.051.756,48 KM.

2. Konačna procjena šteta

Prema propisanoj proceduri od strane općinskih komisija za procjenu šteta urađena je konačna procjena štete i ti izvještaji su razmatrani i usvojeni na općinskim vijećima. Na osnovu njih i zahtjeva za pomoć iz općina, Kantonalna komisija je uradila Zbirni izvještaj.

Konačna procjena šteta urađena je u skladu sa odredbama Uredbe o jedinstvenoj metodologiji za procjenu šteta od prirodnih i drugih nesreća („Službene novine F BiH“, broj: 75/04, 38/06, 52/09 i 56/09)(Uredba).

Predmet procjene štete su:

- direktne štete na oštećenim i uništenim materijalnim dobrima,
- troškovi izazvani direktnim štetama (troškovi nastali u toku preduzimanja aktivnosti na zaštiti i zbrinjavanju stanovništva, zdravstvene usluge i dr.) i
- indirektno štete (izgubljeni prihod zbog prekida rada izazvan nastankom prirodne ili druge nesreće i to na području na kojem su nastale direktne štete).

Procjena šteta vrši se radi utvrđivanja vrste i veličine štete na materijalnim dobrima, a izražava se u novčanoj vrijednosti koja je potrebna da se oštećena ili uništena materijalna dobra dovedu u stanje prije nastanka prirodne ili druge nesreće, odnosno u vrijednosti koja je potrebna da se ta materijalna dobra nabave ili saniraju.

Nakon uvida u pojedinačne izvještaje Kantonalna komisija je konstatovala da je procjena šteta na materijalnim i drugim dobrima realna.

Redni broj	Vrsta materijalnih i drugih dobara	Iznos štete u KM
1.	Zemljište	56.736.839,03
2.	Građevinski objekti	150.987.261,08
3.	Oprema	90.291.218,50
4.	Dugogodišnji zasadi	12.443.544,00
5.	Životinje, perad i akvakultura	1.530.946,00
6.	Obrtna sredstva	23.679.891,28
7.	Kulturna dobra	10.000,00
8.	Dobra u domaćinstvu	3.673.494,00
9.	Ostala materijalna dobra	81.241.994,57
Ukupno:		420.595.188,46

Tabela 2 - Prikaz visine nastale štete po vrstama materijalnih i drugih dobara 2014.godine

U Tabeli 2, dan je prikaz šteta po vrsti materijalnih i drugih dobara procijenjen od strane općinskih komisija i kantonalne komisije za procjenu šteta. Šteta od poplava je procijenjena na oko 306 miliona.

U Tabeli 3 je prikazan iznos procijenjene visine štete iskazan u općinskim izvještajima, iznos visine direktnih šteta, kao i iznosi indirektnih šteta uvećan za troškove izazvane štetom.

Redni broj	Općina	Visina štete u općinskim izvještajima (KM)	Indirektna šteta (KM) (Indirektne štete i troškovi izazvani štetom)	Direktna šteta u (KM) (Ukupne štete umanjene za indirektnu štetu i troškove izazvane štetom)
1.	Banovići	7.924.225,70	464.900,00	7.459.325,70
2.	Čelić	18.187.070,23	4.000.000,00	14.187.070,00
3.	Doboj Istok	23.618.143,66	4.692.264,62	18.925.879,04
4.	Gračanica	78.660.303,00	6.434.450,00	72.225.813,00
5.	Gradačac	38.045.117,44	20.172.532,90	17.872.584,56
6.	Kalesija	36.897.546,00	21.152.000,00	15.745.546,00
7.	Kladanj	10.707.000,00	3.075.000,00	7.632.000,00
8.	Lukavac	146.666.732,00	60.919.490,00	85.747.240,00
9.	Sapna	16.177.552,00	4.937.628,00	11.239.924,00
10.	Srebrenik	45.472.000,00	0,00	45.472.000,00
11.	Teočak	5.766.935,00	2.032.000,00	3.734.935,00
12.	Tuzla	441.127.403,30	336.970.000,00	104.157.403,30
13.	Živinice	19.585.368,40	3.389.902,77	16.195.465,63
Ukupno:		888.835.359,75	468.240.168,29	420.595.186,46

Tabela 3 – Konačna procjena šteta po općinama Tuzlanskog kantona u 2014.godini

Od poplava i klizišta, u navedenom periodu, uništeno je 351 stambenih objekata a oštećeno 4.103. Uništeno je i 478 i oštećeno 1.251 pomoćnih objekata. Aktivirano je preko 6.700 klizišta. Nastala je ogromna šteta na velikom broju infrastrukturnih i industrijskih objekata. Devastirane su velike površine zemljišta itd.

Štete su nevjerovatno visoke i lokalne zajednice će trpjeti trajne posljedice. One su tako visoke da će generacije snositi njihove posljedice. Slikovito prikazano, koz njih je svaki stanovnik Tuzlanskog kantona zadužen kreditom od oko 2.000,00 KM ili za toliko siromašniji. Zbog toga uklanjanje uzroka njihovog nastajanja mora biti interes svih.

3. Pomoć općinama

Na osnovu upućenih zahtjeva za pomoć provedena je propisana procedura dodjele pomoći općinama za hitne intervencije u toku trajanja prirodne nesreće na osnovu preliminarnih procjena štete i za otklanjanje posljedica na osnovu konačnih izvještaja o štetama koje su usvojila općinska vijeća..

Kao pomoć općinama TK za hitne intervencije iz kantonalnih izvora upućeno je 1.970.000,00 KM od Kantonalnog štaba i 19.500,00 KM od Vlade TK. Direktor Federalne uprave civilne zaštite je odobrio kao akontaciju pomoći od 260.000,00 KM, 3.184.069,42 KM je dodijelila Vlada Federacije BiH i 3.470.952,99 KM Federalni fond za pomoć. Kao pomoć dodijeljeno je i 6.486.829,00 KM pomoći općinama (osim općina: Banovići, Čelić i Gradačac) kao zajam kod Svjetske banke.

Na osnovu prijedloga Kantonalne komisije za procjenu šteta, kao pomoć općinama Tuzlanskog kantona za otklanjanje posljedica nesreće Kantonalni štab je iz sredstava posebne naknade za zaštitu od prirodnih ili drugih nesreća je usmjerio 500.000,00 KM, Vlada TK iz tekuće budžetske rezerve 13.000,00 KM iz prikupljenih donacija fizičkih i pravnih lica 211.497,00 KM, odnosno ukupno iz kantonalnih izvora upućena je pomoć od 724.497,00 KM.

Prema propisanoj proceduri pripremljen je i ispred Vlade TK i upućen zahtjev za pomoć u otklanjanju posljedica nesreća Federalnom štabu i Vladi Federacije BiH.

Općinama Tuzlanskog kantona za otklanjanje posljedica prirodne nesreće, pored navedenih izvora, dodjeljivana je finansijska pomoć od UNDP-a, Crvenog križa i drugih organizacija. Navedena pomoć je dodjeljivana selektivno u dogovoru sa općinama. Tačan iznos pomoći po općinama nije bilo moguće dobiti od navedenih subjekata i općina.

Dodijeljena pomoć u odnosu na procijenjenu štetu je veoma mala. Za konačni oporavak i saniranje štete bit će potrebno daleko više sredstava. Potrebno je da nadležni ovlašteni za trošenje namjenskih sredstava za zaštitu okoliša, vodnih naknada i zaštite i spašavanja dogovore daleko veće usmjeravanje tih sredstava u preventivne aktivnosti na uređenju vodotoka i izgradnju sistema odbrane od poplava i zaštite i spašavanja.

VII ZAKLJUČCI I MJERE ZA POBOLJŠANJE STANJA

I U sistemu zaštite i spašavanja utvrđen je sadržaj i obaveza izrade:

- Procjene ugroženosti od prirodnih i drugih nesreća,
- Program razvoja zaštite i spašavanja od prirodnih i drugih nesreća i
- Plan zaštite i spašavanja od prirodnih i drugih nesreća.

Tim dokumentima se detaljno sagledavaju opasnosti koje mogu dovesti do nastanka prirodnih i drugih nesreća, preventivne aktivnosti koje treba poduzeti da se one umanje ili u potpunosti otklone i konkretne mjere i aktivnosti za izvršavanje pojedinih zadataka, opravdaju snage, sredstva i subjekti zaduženi za izvršavanje pojedinih zadataka u akcijama zaštite i spašavanja. To su centralni dokumenti za utvrđivanje ukupne organizacije i funkcioniranja sistema zaštite i spašavanja, u Federaciji BiH. Donose se na svim nivoima vlasti: općini, gradu, kantonu i Federaciji. U njima se utvrđuju sva najvažnija pitanja u oblasti zaštite i spašavanja. Oni su temelj za organiziranje i funkcioniranje sistema zaštite i spašavanja i bez navedenih dokumenata nema sistema zaštite i spašavanja koji je projektiran Zakonom o zaštiti i spašavanju i Zakonom o zaštiti od požara.

Prirodne nesreće u 2014. godini su pokazatelji da u postojećim planskim dokumentima ima puno improvizacije i nejasnoća što ne omogućava primjenu odgovarajućih mjera zaštite i spašavanja i odgovor na prirodnu ili neku drugu nesreću, posebno kada nesreće imaju razmjere katastrofe, kao što su bile poplave i klizišta u 2014. godini.

Potrebno je da svi subjekti zaduženi za izradu i donošenje planskih dokumenata u zaštiti i spašavanju, izvrše detaljnu analizu postojećih dokumenata i njihovu dogradnju koja će omogućiti operativnu primjenu utvrđenih mjera zaštite i spašavanja i organizaciju snaga i sredstava zaštite i spašavanja u odgovoru na prirodnu ili drugu nesreću.

II Zakonom o zaštiti i spašavanju i Zakonom o zaštiti od požara utvrđena je okvirna organizacija rada i sistematizacija poslova općinske službe civilne zaštite. Prema navedenim zakonima općinska služba civilne zaštite treba da se sastoji od četiri unutrašnje organizacione jedinice veličine odsjeka:

- odsjeka za zaštitu i spašavanje,
- odsjeka za zaštitu od požara i vatrogastvo,
- općinskog operativnog centra civilne zaštite i
- profesionalne vatrogasne jedinice.

Ovisno od veličine općine i načina rješavanja zaštite od požara, formiranjem vlastite vatrogasne jedinice ili na neki drugi način predviđen Zakonom o zaštiti od požara, broj uposlenika bi bio od minimalno 7 pa na više.

Sistem zaštite i spašavanja utvrdio je ulogu općinske službe civilne zaštite tako da je ona nositelj toga sistema i ovisno od kadrovske i materijalne opremljenosti te službi ovise direktno svi ostali dijelovi sistema.

Na području Tuzlanskog kantona samo Grad Tuzla ima organiziranu gradsku službu civilne zaštite u skladu sa zakonom. U općini Teočak nije formirana služba i poslove obavlja jedan uposlenik u okviru druge službe. U općinama Čelić, Doboj Istok, Gradačac, Kladanj, Sapna, Teočak i Živinice nije formirana profesionalna vatrogasna jedinica. Općine Doboj Istok, Lukavac, Sapna, Teočak i Živinice nemaju u okviru općinske službe civilne zaštite formiran operativni centar civilne zaštite.

Za vrijeme stanja prirodne nesreće u 2014. godini niti jedan općinski centar civilne zaštite nije obavio mobilizaciju i osigurao rad 24 sata dnevno.

Potrebno je da se u svim općinama Tuzlanskog kantona općinske službe civilne zaštite organiziraju u skladu sa Zakonom o zaštiti i spašavanju i Zakonom o zaštiti od požara i osposobe za obavljanje poslova iz svoje nadležnosti.

Potrebno je u okviru svake općinske službe civilne zaštite osigurati odgovarajući magacinski prostor sa odgovarajućim količinama alata i opreme za provođenje mjera zaštite i spašavanja.

III U organizaciji civilne zaštite, koja je glavni nositelj sistema zaštite i spašavanja, posebno važnu ulogu imaju štabovi civilne zaštite. Oni su pored toga što su jedna od organiziranih snaga zaduženi za rukovođenje akcijama zaštite i spašavanja na teritoriju za koji su zaduženi i obavljaju i druge poslove u zaštiti i spašavanju kao operativno-stručni organi. Oni imaju ovlaštenja da odlučuju o angažiranju svih raspoloživih sredstava, usmjeravaju njihove aktivnosti i mjesto upotrebe i odlučuju o svim aktivnostima za koje procjene da je potrebno provoditi u spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća, odnosno otklanjanja nastalih posljedica na nesrećom zahvaćenom području.

Uloga općinskih štabova civilne zaštite u rukovođenju akcijama zaštite i spašavanja u Federaciji BiH ima posebnu važnost.

Poznato je da prvi i najvažniji odgovor na prirodnu ili neku drugu nesreću daje snage civilne zaštite općine. Od organiziranosti, obučenosti, opremljenosti i osposobljenosti tih snaga ovisi sigurnost ljudi i njihove imovine. Veoma često, u većini prirodnih ili drugih nesreća na općini, pomoć viših nivoa vlasti se svodi na finansijsku pomoć.

U toku nesreće u 2014. godini na području Tuzlanskog kantona, bez obzira na izvanredne rezultate i doprinos u odgovoru na nesreću, uočeno je puno slabosti u radu općinskih štabova civilne zaštite. Primijećeno je da glavni teret u rukovođenju akcijama zaštite i spašavanja nose komandant i načelnik dok većina članova štaba nema aktivnu ulogu u kreiranju, realizaciji i kontroli realizacije poduzetih mjera i aktivnosti.

Potrebno je izvršiti popunu općinskih štabova civilne zaštite u skladu sa zakonom, uniformiranje, opremanje, obučavanje i osposobljavanje za obavljanje dobivene funkcije.

IV U organiziranim snagama civilne zaštite pored uprava, službi civilne zaštite i štabova civilne zaštite veoma važnu ulogu imaju i:

- povjerenici civilne zaštite,
- službe zaštite i spašavanja i
- jedinice civilne zaštite.

Povjerenici civilne zaštite se određuju u naseljima, dijelovima naselja, stambenim zgradama, selima i zaseocima, u organima uprave i službama za upravu općine, drugih organa i ustanova i pravnim licima u kojima se osniva štab civilne zaštite. Oni predstavljaju organ rukovođenja u jednoj osobi i zamjena su za štabove civilne zaštite u pravnim subjektima u kojima nisu osnovani.

Može se reći da postoje tri grupe povjerenika civilne zaštite:

- povjerenici u mjesnim zajednicama,
- povjerenici u organima vlasti i
- povjerenici u pravnim licima.

Poslovi povjerenika iz sve tri grupe su u potpunosti isti u dijelu obuke i osposobljavanja građana, odnosno uposlenika za provođenje mjera zaštite i spašavanja u odgovoru na prirodnu ili neku drugu

nesreću. Suštinska razlika je u ovlaštenjima za rukovođenje akcijama zaštite i spašavanja na području za koje su zaduženi. U mjesnim zajednicama povjerenici direktno rukovode akcijama zaštite i spašavanja a u organima vlasti i pravnim licima postupaju po naredbama rukovodilaca navedenih subjekata.

Na području Tuzlanskog kantona nisu imenovani povjerenici civilne zaštite i stavljeni u operativnu funkciju.

Potrebno je imenovati, opremiti, obučiti i osposobiti povjerenike civilne zaštite i staviti ih u funkciju zaštite i spašavanja u skladu sa njihovim nadležnostima.

Službe zaštite i spašavanja predstavljaju organizacioni oblik civilne zaštite i namijenjene su za obavljanje specifičnih poslova koji su u neposrednoj funkciji zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara od nekih vrsta prirodnih i drugih nesreća. One predstavljaju organizirane snage civilne zaštite koje raspolažu suvremenom opremom koja omogućava pružanje kvalitetnog odgovora u akcijama zaštite i spašavanja.

Organiziraju se u pravnim licima i udruženjima građana na nivou općine, kantona i Federacije za pružanje: medicinske pomoći, zaštite i spašavanje životinja, vodosnabdijevanja, spašavanja na vodi i pod vodom, zaštitu bilja i biljnih proizvoda, spašavanje u rudnicima, spašavanje iz ruševina, zaštitu okoline, radiološko-hemijsku-biološku zaštitu i sl.

Na području Tuzlanskog kantona je imenovan veoma mali broj službi zaštite i spašavanja u općinama. One koje su imenovane i stavljene u funkciju na nekoliko općina, dale su značajan doprinos u odgovoru na prirodnu nesreću 2014. godini.

Potrebno je provesti aktivnosti i imenovati službe civilne zaštite i spašavanja u svim općinama izvršiti njihovu obuku, opremanje i osposobljavanje za obavljanje poslova u oblasti zaštite i spašavanja.

Jedinice civilne zaštite formiraju se, opremaju i osposobljavaju kao operativne organizacione snage radi neposrednog angažiranja na izvršavanju zadataka zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća, kao i otklanjanje posljedica nastalih djelovanjem tih nesreća.

Formiraju se kao:

- jedinice opće namjene i
- jedinice specijalizirane namjene.

Jedinice civilne zaštite opće namjene formiraju se za obavljanje zadataka u zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara, za čije obavljanje nije potrebno posebno osposobljavanje i oprema.

Jedinice civilne zaštite specijalizirane namjene formiraju se u slučajevima potrebe za obavljanje poslova zaštite i spašavanja za čije je vršenje potrebno imati posebno znanje i opremu.

Na području Tuzlanskog kantona nisu formirane i stavljene u funkciju jedinice civilne zaštite za vrijeme nesreće u 2014. godini. Pored nedostataka finansijskih sredstava potrebnih za njihovo opremanje i rad, one nisu formirane i zbog toga što postojećim propisima nije do kraja urađen način uključivanja građana u saziv jedinica.

Potrebno je izvršiti izmjene i dopune Pravilnika o sadržaju i načinu vođenja evidencija obveznika civilne zaštite ("Službene novine Federacije BiH", broj: 67/13).

Potrebno je formirati, uniformirati, obučiti, opremiti i osposobiti jedinice civilne zaštite i staviti ih u funkciju poslova zaštite i spašavanja.

V Organizacija rada i sistematizacija poslova kantonalne uprave civilne zaštite okvirno je određena kroz nadležnosti utvrđene u Zakonu o zaštiti i spašavanju i Zakonu o zaštiti od požara.

Prema navedenim zakonima kantonalna uprava civilne zaštite treba da se sastoji od dvije osnovne organizacione jedinice:

- Sektora za zaštitu i spašavanje, sa tri unutrašnje organizacione jedinice:
- odsjek za zaštitu i spašavanje,
- odsjek za zaštitu od požara i vatrogastvu i
- kantonalni operativni centar civilne zaštite.
- Sektor za inspeksijske, finansijske i opće poslove, sa dvije unutrašnje organizacione jedinice:
- Inspektorat za zaštitu i spašavanje i
- Odsjek za finansijske i opće poslove.

Ovisno od veličine i razvijenosti kantona navedeni okvir organizacije se može umanjivati ili uvećavati ovisno od broja uposlenika i sistematiziranih poslova.

Kantonalna uprava civilne zaštite Tuzlanskog kantona broji 17 uposlenika i vodeća je u odnosu na upravu drugih kantona. Jedina obavlja poslove inspeksijskog nadzora i ima u svom sastavu Kantonalni operativni centar koji ima funkciju rezervnog operativno-komunikacijskog centra Bosne i Hercegovine – 112.

U toku prirodne nesreće u 2014. godini Kantonalna uprava je u potpunosti obavila svoju osnovnu funkciju i obaveze prema Kantonalnom štabu civilne zaštite i Kantonalnoj komisiji za procjenu šteta. Za obavljanje navedenih poslova prilikom obilježavanja Dana civilne zaštite 2015. godine, Federalni štab civilne zaštite joj je dodijelio pismenu pohvalu.

Ipak u radu Kantonalne uprave ima slabosti koje je potrebno otkloniti.

Potrebno je izvršiti kadrovsku popunu u skladu sa usvojenim pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji, formiranje preostalih službi zaštite i spašavanja na nivou kantona, analizu i dogradnju planskih dokumenata, dovršiti implementaciju projekta operativnih centara Tuzlanskog kantona i nabavku nedostajuće opreme i tehničkih sredstava zaštite i spašavanja za pružanje pomoći općinama za vrijeme prirodnih i drugih nesreća.

VI Kantonalni štab civilne zaštite u skladu sa svojim zakonom utvrđenim nadležnostima rukovodi akcijama zaštite i spašavanja u trećoj fazi rukovođenja akcijama zaštite i spašavanja u odgovoru na prirodnu ili neku drugu nesreću.

Kantonalni štab predlaže Vladi kantona da proglasi stanje prirodne nesreće na nivou kantona kada procijeni da će njegovo aktiviranje pomoći općinama na kojima se dogodila nesreća. Po proglašenju stanja prirodne nesreće na nivou kantona, kantonalni štab u koordinaciji i rukovođenju akcijama zaštite i spašavanja ima pravo angažirati sve kadrovske i materijalne resurse na području cijelog kantona i usmjeriti ih na ugroženo područje kao pomoć u odgovoru na prirodnu ili drugu nesreću koja se dogodila.

On ima ovlaštenje da naredi upotrebu svih snaga i sredstava sa kojima raspolaže civilna zaštita ali i javne ustanove, javna poduzeća i pravna lica u izvršavanju određenih mjera zaštite i spašavanja na ugroženom području.

Na području Tuzlanskog kantona za vrijeme proglašenog stanja prirodne nesreće u 2014. godini, konstituiran je novi saziv štaba koji nije prošao odgovarajuću obuku i osposobljavanje za obavljanje navedenih poslova. Zahvaljujući načelniku i članovima štaba iz Kantonalne uprave i Crvenog križa TK taj problem je rješavan u hodu i to se nije negativno odrazilo na aktivnosti štaba u toku nesreće. Zahvalnica civilne zaštite dobivena od strane Federalnog štaba civilne zaštite, za Dan civilne zaštite 2015. godine, to potvrđuje.

Ipak u radu Kantonalnog štaba za vrijeme nesreće, uočene su i određene slabosti.

Propisi predviđaju da se nakon donošenja odluke o proglašenju stanja nesreće, Kantonalni štab okuplja u Kantonalnoj upravi i počinje sa neprekidnim radom sve dok se ne donese Odluka o prestanku stanja nesreće.

Neprekidan rad podrazumijeva da su komandant, načelnik i svi članovi štaba, cijelo vrijeme u aktivnoj funkciji u prostoriji okupljanja i provođenju zadataka na terenu. Odsustvo treba biti isplanirano i to samo zbog neophodnog odmora ili kratko zbog potreba funkcioniranja organa vlasti iz kojeg član dolazi.

To podrazumijeva da su komandant ili načelnik štaba uvijek prisutni u komandnoj sobi i da u svakom trenutku mogu sa dovoljnim brojem članova vršiti kvalitetnu analizu stanja, procjene situacije i donošenja naredbi, odnosno da štab svih 24 sata na dan može kvalitetno i kompetentno ostvariti svoju funkciju i rukovoditi akcijama zaštite i spašavanja na području kantona.

Nažalost u toku nesreće nije ostvaren neprekidni rad štaba nego samo profesionalaca iz Kantonalne uprave. Jedan broj članova štaba je povremeno navraćao i nije prisustvovao svim navedenim sastancima štaba koje su održavane u toku nesreće.

Uključivanje članova štaba iz resornih ministarstava bilo je površno i većinu naredbi i zaključaka kreirao je načelnik štaba i njegovi suradnici iz Kantonalne uprave. Oni su se brinuli i za njihovo provođenje i pripremu informacija o njihovoj realizaciji.

Potrebno je izvršiti kvalitetno obučavanje članova Kantonalnog štaba a od strane komandanta i načelnika štaba osigurati njihovo aktivno učešće u radu, predlaganju, donošenju i provođenju naredbi, zaključaka i drugih akata Kantonalnog štaba.

Potrebno je nabaviti propisane uniformne za članove Kantonalnog štaba i osigurati njihovo nošenje za vrijeme nesreće.

Potrebno je planirati i nabaviti potrebnu opremu i druga tehnička sredstva koja će Kantonalni štab koristiti za vrijeme nesreće u rukovođenju akcijama zaštite i spašavanja na nivou kantona.

VII U okviru sistema zaštite i spašavanja nije uređena oblast odnosa sa javnošću i propisane procedure kriznog komuniciranja. Zbog nestručne obrade informacija i njihovog prezentiranja, novinarima je dana mogućnost da po svom nahođenju vrše njihovu obradu i prezentaciju putem medija, što veoma često stvara pogrešnu sliku o sistemu zaštite i spašavanja i licima koja ga provode.

Neorganiziranost sistema zaštite i spašavanja u odnosima sa javnošću daje slobodu novinarima da sami traže sugovornike, teme i vrše njihovu interpretaciju. Izjave se uzimaju od rukovodioca, načelnika i komandanta štabova civilne zaštite i od njihove spremnosti i afiniteta da u medijskom oglašavanju budu uspješni ovisi slika o djelovanju štabova civilne zaštite.

Tokom prirodne nesreće 2014. godine, Kantonalni štab je posebnu pažnju posvetio odnosima s javnošću. Za te potrebe je angažiran predstavnik Ureda za informiranje Vlade TK koji je obavljao navedene poslove za potrebe štaba.

O svim važnijim naredbama, odlukama, zaključcima i aktivnostima Kantonalnog štaba javnost je putem medija redovno informirana. Održano je više konferencija za medije i gostovanja u televizijskim i radio emisijama komandanta, načelnika i drugih članova štaba.

Potrebno je da Federalna uprava civilne zaštite pripremi i da se donese odgovarajući propis kojim će se urediti odnosi sa javnošću i procedura kriznog komuniciranja za vrijeme prirodnih i drugih nesreća.

VIII U slučajevima kada poduzete aktivnosti i mjere zaštite i spašavanja, od strane rukovodioca civilne zaštite i štaba civilne zaštite, nisu dale rezultat ili kada je iznenada došlo do pojave prirodne ili druge nesreće, nadležni organ vlasti na prijedlog štaba civilne zaštite donosi odluku o proglašenju stanja prirodne nesreće. Odluku na nivou općine donosi općinski načelnik a na nivou kantona Vlada kantona.

Nakon vođenja akcija od nadležnog štaba civilne zaštite, na zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara za vrijeme proglašenog stanja nesreće i procjene da je stanje takvo da daljnje aktivnosti na spašavanju ugroženih i stradalih ljudi i materijalnih dobara mogu uspješno provoditi nadležni organi i pravna lica, na prijedlog nadležnog štaba civilne zaštite na isti način kao i kod proglašenja donosi se odluka o prestanku stanja prirodne ili druge nesreće.

Donošenjem navedenih odluka moguće je pružiti kvalitetan i organiziran odgovor u zaštiti i spašavanju kada se dogodi prirodna ili neka druga nesreća.

Za vrijeme nesreće u 2014. godini odluke o proglašenju stanja nesreće zbog poplava i klizišta donesene su u skladu sa propisanom procedurom na svim općinama i na nivou Tuzlanskog kantona.

Odluke o proglašenju prestanka stanja nesreće su na svim općinama donesene u skladu sa propisanim procedurama ali neopravdano sa kašnjenjem od više mjeseci. To je učinjeno zbog toga što su općinski štabovi za vrijeme stanja prirodne nesreće mogli po skraćenoj proceduri trošiti dobivena i očekivana sredstva pomoći od kantona, Federacije i drugih izvora.

To je imalo negativne posljedice ne samo na trošenje sredstava pomoći nego i na samu organizaciju sistema zaštite i spašavanja posebno na rad i odgovornost članova općinskih štabova civilne zaštite što je kompletnu organizaciju sistema zaštite i spašavanja dovelo u pitanje.

Potrebno je proglašenje početka i prestanka stanja prirodne nesreće vršiti u skladu sa propisanom procedurom i stvarnim stanjem na terenu kako bi svi subjekti odgovorni za zaštitu i spašavanje i oporavak poslije nesreće bili u funkciji u skladu sa propisima.

IX Zakonom o zaštiti i spašavanju i Zakonom o odbrani („Službene novine Federacije BiH“, broj: 88/05) uređena je procedura i mogućnost učešća Oružanih snaga BiH u zaštiti i spašavanju.

Angažiranje Oružanih snaga BiH vrši se samo kada se radi o prirodnoj ili drugoj nesreći ogromnih razmjera i kada su u pitanju masovna stradanja ljudi i štete na materijalnim dobrima ogromnih razmjera. Angažiranje se vrši u skladu sa Standardnim operativnim procedurama angažiranja Oružanih snaga BiH na pružanju pomoći civilnim organima u reagiranju na prirodnu ili drugu nesreću.

Navedene procedure podrazumijevaju popunu više obrazaca i njihovo upućivanje preko nadležnih štabova civilne zaštite, Ministarstva sigurnosti BiH, Ministarstva odbrane BiH do Predsjedništva BiH koje to odobrava. To je veoma dugačak put koji traži puno vremena što utiče na brzinu i rezultate učešća Oružanih snaga BiH u odgovoru na nesreću.

Na području Tuzlanskog kantona u toku 2013. godine i početkom 2014. godine održano je više sastanaka između Kantonalne uprave i Oružanih snaga BiH na kojima je dogovarano zajedničko djelovanje u kriznim situacijama i primjena navedenih procedura. Ispred KUCZ pokrenut je zahtjev za ubranu primjenu procedura u kriznim situacijama što je nezvanično prihvaćeno i provođeno u praksi za vrijeme stanja prirodne nesreće u 2014. godini.

Potrebno je izvršiti izmjenu Standardnih operativnih procedura angažiranja Oružanih snaga BiH na pružanju pomoći civilnim organima u reagiranju na prirodnu ili drugu nesreću, koja će omogućiti brzo i efikasno uključivanje pripadnika Oružanih Snaga BiH i materijalno-tehničkih sredstava u odgovoru na prirodnu ili drugu nesreću koju vode štabovi civilne zaštite.

Potrebno je izvršiti zamjenu dotrajale postojeće i nabavku nove opreme za učešće Oružanih Snaga BiH u akcijama zaštite i spašavanja koje vode štabovi civilne zaštite na područjima zahvaćenim nesrećom.

Potrebno je izvršiti nabavku zaštitne opreme i sredstava za pripadnike OS BiH koji učestvuju u akcijama zaštite i spašavanja.

X Uloga Ministarstva unutrašnjih poslova i njegovih pripadnika u zaštiti i spašavanju je uređena propisima. Njihovo učešće u poslovima čuvanja napuštene imovine, osiguranju puteva za evakuaciju, preusmjeravanju saobraćaja za vrijeme aktivnosti u oblasti zaštite i spašavanja je sastavni dio odgovora štabova civilne zaštite na prirodne ili druge nesreće.

U akcijama evakuacije građana iz poplavljenih objekata na području Tuzlanskog kantona za vrijeme prirodne nesreće 2014. godine, učestvovali su i pripadnici Specijalne jedinice MUP-a TK s opremom Kantonalne uprave.

Potrebno je između Kantonalne uprave i MUP-a TK urediti odgovarajućim sporazumom učešće pripadnika Specijalne jedinice i osigurati potrebnu opremu i zaštitna sredstva koja će biti stavljena u funkciju obučavanja i učešća u akcijama zaštite i spašavanja, kada se ukaže potreba.

XI Naredbama Federalnog štaba za pružanje pomoći građanima Tuzlanskog kantona iz Federalne direkcije robnih rezervi, preko Kantonalnog centra za prihvatanje, uskladištenje i distribuciju humanitarnih roba, isporučeno je 20 t dizel goriva, 175 t brašna, 10 t šećera, 10 t jestivog ulja, 5 t kuhinjske soli, 50.000 l mlijeka, 6,25 t feta sira i 105 t stočne hrane.

Za potrebe rukovođenja akcijama zaštite i spašavanja i pomoći građanima naredbama Kantonalnog štaba civilne zaštite iz Direkcije robnih rezervi Tuzlanskog kantona angažirano je 10 t dizel goriva,

Uočeno je da Direkcija robnih rezervi TK ne raspolaže značajnim količinama dizel goriva, prehrambenih artikala, stočne hrane i higijenskih sredstava i nema magacinskih prostorija.

Potrebno je izvršiti detaljnu analizu potreba u gorivu, hrani, higijenskim sredstvima i opremi i na osnovu toga planirati sredstva i njihovu nabavku kako bi u vanrednim situacijama bili u mogućnosti pomoći građanima u akcijama zaštite i spašavanja koje vode općinski i Kantonalni štab civilne zaštite na području Tuzlanskog kantona.

XII Nakon proglašenja stanja prirodne nesreće od poplava i klizišta na području Tuzlanskog kantona od 14.05.2014.godine, Crveni križ Tuzlanskog kantona i svih 13 općinskih organizacija, postupajući po smjernicama Crvenog križa FBiH, stavile su na raspolaganje sve svoje ljudske i materijalne resurse štabovima civilne zaštite u svrhu pružanja pomoći ugroženom stanovništvu.

Osim svakodnevne koordinacije sa organizacijama crvenog križa u strukturi, kao i službama i štabovima civilne zaštite, aktivnosti crvenog križa bile su usmjerene na: prikupljanje i distribuciju humanitarne pomoći, koordinaciju pošiljki humanitarne pomoći iz inostranstva, pružanje direktne pomoći ugroženom stanovništvu, kao i pružanje podrške drugim ustanovama i organizacijama uključenim u aktivnosti na otklanjanju posljedica prirodne nepogode.

Organizacije crvenog križa na području Tuzlanskog kantona angažovale su ukupno 810 volontera i uposlenika crvenog križa, dok je u pojedinim organizacijama crvenog križa općina dnevno bilo angažovano i po 200 volontera. Putem Crvenog križa TK prikupljeno je i distribuirano prema organizacijama crvenog križa oko 850 tona različitih vrsta humanitarnih roba (hrana, higijena, lijekovi, odjeća i obuća, kućanski

aparati, alati i sredstva za čišćenje, materijal za krećenje, pelene za djecu i odrasle, voda, posteljina, isušivači, šatori i dr).

Crveni križ Tuzlanskog kantona je putem strukture Crvenog križa u BiH obezbijedio 40 tona različitih vrsta humanitarnih roba koje su distribuirane prema organizacijama crvenog križa općina na području TK. Značajno je napomenuti da su organizacije crvenog križa iz područja BiH koje nisu bile pogođene poplavama i klizištima pravovremeno reagovala i obezbijedile značajne količine humanitarnih roba za područja našeg kantona. Istovremeno organizacije crvenog križa sa područja našeg kantona su nakon obezbijeđenja dovoljnih količina pomoći za područja svojih općina obezbijedile podršku organizacijama crvenog križa (Doboj, Maglaj, Zenica, Šamac, Bijeljina) čija su područja bila više pogođena i time iskazale solidarnost na obezbijeđenju pomoći ugroženim domaćinstvima.

Na transakcijske račune Crvenog križa TK putem pojedinačnih donacija građana, kao i donacije partnerskih organizacija i društvenih kolektiva uplaćena su novčana sredstva u ukupnom iznosu od 39.439,00 KM koja su namijenjena za direktnu pomoć ugroženom stanovništvu. Ova sredstva utrošena su za nabavku hrane, higijenskih sredstava, namještaja i kućanskih aparata, kao i alata i druge opreme i materijala neophodnih za sanaciju nastalih šteta.

Društvo Crvenog križa BiH i Crveni križ FBiH su na donatorske račune za pomoć ugroženom stanovništvu prikupili novčana sredstva koja su prema odlukama rukovodstva usmjerena na pomoć stanovništvu za sanacije i opremanja stambenih objekata. U tu svrhu od Crvenog križa FBiH za područje našeg kantona obezbijeđeno je 175.200,00 KM namijenjenih za svih 13 općina našeg kantona i čija realizacije se privodi kraju. Društvo Crvenog križa BiH obezbijedilo je 172.000,00 KM za pomoć stanovništvu na području TK i realizacija navedenih sredstava je u toku. Putem Međunarodne Federacije Društava Crvenog križa i Crvenog polumjeseca građanima na području općina Tuzla i Gračanica donirana je jednokratna pomoć za 185 domaćinstava u ukupnom iznosu od 240.500,00 KM. Realizacija ovih sredstava je u toku.

Crveni križ Tuzlanskog kantona koordinirao je distribuciju humanitarne pomoći kompanije Arcelik koju zastupa Omega iz Živinica za sve pogođene općine na području Bosne i Hercegovine, a koja se sastojala od 300 kućanskih aparata i 1000 higijenskih paketa.

Zbog značaja organizacije i snaga kantonalne i općinskih organizacija crvenog križa u pružanju pomoći i distribuciji humanitarnih roba građanima za vrijeme prirodne nesreće, potrebno je poboljšati njihovo finansiranje iz redovnih budžetskih sredstava i nastaviti unapređivati suradnju sa civilnom zaštitom.

XIII Hidroakumulacija Modrac je formirana 1964. godine izgradnjom brane na rijeci Spreči u naselju Modrac.

Hidroakumulacija je napravljena sa namjenom da osigura potrebne količine vode za proizvodne procese industrijskih kapaciteta na području općina Tuzla i Lukavac. Danas pored prvobitne namjene ima namjenu i za snabdijevanje pitkom vodom stanovništva.

Prema službenim podacima JP "Spreča" Tuzla, koje gazduje hidroakumulacijom, u odnosu na početni kapacitet zbog rudničkog i riječnog taloga kapacitet hidroakumulacije je umanjen za oko 25%.

Pored navedenih, jedna od namjena brane je i kontrolirano ispuštanje vode u odnosu na nekontrolirani priliv i umanjeње opasnosti od poplava nizvodno od brane.

Za vrijeme poplava 2014. godine zbog obilnih padavina dana 16.05.2014. godine ostvaren je najviši nivo od kako je sagrađena brana od 203,42 m.n.m. ili 342 cm preko preljeva što je dovelo u opasnost stabilnost objekta brane.

Potrebno je ubrzati i završiti sanacione radove kako bi se osigurala funkcionalnost i sigurnost konstrukcije objekta brane u eksploataciji.

Potrebno je sagledati postojeći režim rada i nivoa vode u hidroakumulaciji i izvršiti potrebne korekcije u skladu sa prilivom vode u 2014. godini.

Potrebno je, zbog mogućih posljedica u slučaju havarije na objektu brane, ubrzati aktivnosti na projektiranju, nabavci potrebne opreme i aktiviranju jedinstvenog sistema obavještanja i uzbuđivanja stanovništva od strane JP "Spreča" Tuzla u saradnji sa Kantonalnom upravom civilne zaštite, Regionalnim operativnim centrom civilne zaštite Doboj i općinama Lukavac, Gračanica, Petrovo, Doboj Istok i Doboj.

XIV Zakonom o zaštiti i spašavanju utvrđena je obaveza procjenjivanja štete od prirodnih i drugih nesreća.

U slučaju nastanka veće štete aktiviraju se općinske komisije za procjenu šteta koje rade preliminarnu procjenu štete na osnovu koje općinski načelnik upućuje Zahtjev za pomoć preko Kantonalne uprave i Kantonalne komisije za procjenu šteta od Kantonalnog štaba civilne zaštite i Vlade kantona. Na isti način se traži pomoć kada se urade konačne procjene štete, poslije usvajanja na općinskim vijećima.

Prema proceduri Zahtjev za jednokratnu novčanu pomoć, u oba slučaja, se preko Federalne uprave civilne zaštite i Federalne komisije za procjenu šteta upućuje Federalnom štabu civilne zaštite i Vladi Federacije BiH.

Na osnovu preliminarne procjene šteta utvrđena je ukupna šteta od 639.051.756,48 KM i općinama upućena pomoć za hitne intervencije u iznosu od 1.970.000,00 KM od Kantonalnog štaba i 19.500,00 KM od Vlade TK odnosno 260.000,00 KM od direktora Federalne uprave civilne zaštite i 3.184.069,42 KM od Vlade Federacije BiH. Po tom osnovu dobiveno je i 3.40.952,99 KM od Federalnog fonda za pomoć nastradalim područjima od prirodne nesreće na teritoriji Federacije BiH odnosno 6.486.829,00 KM kao zajam Svjetske banke. Ukupno za hitne intervencije općinama Tuzlanskog kantona iz kantonalnih i federalnih izvora upućena je pomoć u iznosu od 15.391.351,11 KM.

U izradi preliminarnih procjena šteta utvrđeno je puno propusta i utvrđivanje nerealno visokih iznosa štete od strane nekih općina zbog čega su ostvarili pravo na veći iznos pomoći.

Na osnovu konačne procjene štete utvrđena je ukupna šteta od 888.835.359,75 KM od čega je 420.595.186,46 KM bila direktna šteta. Na zahtjev za pomoć u otklanjanju posljedica nesreće općinama je od strane Kantonalnog štaba upućena pomoć u iznosu od 500.000,00 KM i Vlade TK u iznosu od 13.000,00 KM. U postupku je rješavanje zahtjeva za pomoć od Federalnog štaba i Vlade F BiH.

Primijećeno je da je pomoć iz navedenih federalnih i drugih izvora izvan kantona upućivana općinama bez poštivanja propisanih procedura i saradnje sa civilnom zaštitom.

U toku događaja prirodne nepogode primijećeno je da u budžetima općina i kantona nema planiranih redovnih sredstava za pružanje pomoći u toku trajanja prirodne nesreće i saniranje posljedica kada ona prođe.

Potrebno je provesti dodatnu obuku komisija za procjenu šteta kako bi se osigurao unificiran pristup procjeni štete.

Potrebno je da se pomoć iz federalnih izvora upućuje na osnovu dostavljenog zahtjeva i priložene dokumentacije o štetama u skladu sa propisanom procedurom kako bi se osigurala pravična raspodjela sredstava pomoći.

Potrebno je u budžetu općina i Kantona svake godine planirati posebnu budžetsku poziciju namjenjenu za pomoć u saniranju posljedica šteta od prirodnih i drugih nesreća u skladu sa preporukama Vlade Federacije BiH u obimu 1% od godišnjeg budžeta općina odnosno 0.5 % od budžeta Kantona.

Zbog izuzetno velike štete u odnosu na do sada dobivenu pomoć potrebno je uputiti zahtjev za pomoć u otklanjanju posljedica i sanaciju šteta nastalih djelovanjem prirodne nesreće, Vladi TK, KŠCZ, Vladi Federacije BiH, FŠCZ i međunarodnoj zajednici.

XV Prirodna nesreća koja se dogodila 2014. godine na području Tuzlanskog kantona je imala razmjere katastrofe kada su poplave i klizišta u pitanju. Nije bilo ljudskih žrtava ali je nastala materijalna šteta ogromnih razmjera koja je dugoročno unazadila Tuzlanski kanton.

U toku nesreće uočeno je mnogo nedostataka.

Stotine stambenih, infrastrukturnih, industrijskih i drugih objekata izgrađeno je u plavnom području vodotoka.

Hiljade takvih objekata sagrađeno je na nestabilnim padinama sklonim klizanju tla sa neriješenim pitanjem odvodnje oborinskih, fekalnih i drugih otpadnih voda.

Većina navedenih objekata sagrađena je bez dozvole i potrebne građevinske dokumentacije.

Na puno mjesta nije izvršena regulacija lokalnih vodotoka u skladu sa standardima i na stručan način.

U većini općina nisu formirane snage civilne zaštite u skladu sa procjenama ugroženosti i stvarnim potrebama. To se odnosi na profesionalne vatrogasne jedinice, jedinice civilne zaštite, službe zaštite i spašavanja općina.

Namjenska sredstva za zaštitu i spašavanje nisu u potpunosti korištena za regulaciju vodotoka i izgradnju vodo zaštitnih objekata i izgradnju sistema odbrane od poplava.

Odbrana od poplava za vodotoke I i II kategorije u skladu sa Zakonom o vodama Federacije BiH se ne provodi.

Rukovođenje akcijama zaštite i spašavanja od strane štabova civilne zaštite pokazuje puno slabosti zbog nedovoljne obučenosti i odgovornosti članova.

Ne postoji katastar klizišta itd.

Potrebno je obaviti detaljnu analizu kvaliteta odgovora na prirodnu nesreću koja se dogodila 2014. godine na svim nivoima sistema zaštite i spašavanja i na osnovu toga utvrditi odgovornost pojedinih pravnih subjekata i mjere koje je potrebno poduzeti da se uklone slabosti i sistem zaštite i spašavanja u svim njegovim dijelovima unaprijediti da može u budućnosti kvalitetnije zaštititi ljude i njihovu imovinu.

XVI Zbog stalno prisutnih poplava ali i zbog drugih potreba u Federaciji BiH je donesen Zakon o vodama. Navedenim Zakonom osnovane su agencije za vodna područja radi provođenja zadataka upravljanja vodama:

- Agencija za vodno područje rijeke Save i
- Agencija za vodno područje Jadranskog mora.

Na osnovu navedenog Zakona donesena je Uredba o vrstama i sadržajima planova zaštite od štetnog djelovanja voda ("Službene novine Federacije BiH", broj: 26/09). Navedenom uredbom utvrđene su

vrste, sadržaj i način izrade, postupak usuglašavanja, donošenja, ažuriranja i čuvanja planova zaštite od štetnog djelovanja voda u Federaciji BiH.

To podrazumijeva donošenje na nivou Federacije BiH i svih kantona:

- planova upravljanja poplavnim rizikom i
- planova aktivne odbrane od poplava i leda.

Za planove upravljanja poplavnim rizikom ostavljen je rok od osam godina za njihovo donošenje, što samo po sebi govori o ozbiljnosti utvrđene zakonske obaveze.

Kada su u pitanju planovi aktivne odbrane od poplava i leda to je uređeno sa mnogo više odgovornosti.

Tako je utvrđeno da se za provođenje mjera zaštite od poplava i leda, u vrijeme neposredne opasnosti od poplava, u vrijeme trajanja poplava i otklanjanja posljedica poplava, donose planovi aktivne odbrane od poplava.

Također je utvrđeno da se plan aktivne odbrane od poplava, za područja uz površinske vode I kategorije naziva Federalni operativni plan odbrane od poplava a za područja uz površinske vode II kategorije naziva Kantonalni operativni plan odbrane od poplava. Utvrđeno je i da navedene planove donose federalni odnosno kantonalni ministri poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva.

Navedenim planovima je utvrđen sadržaj i način postupanja i provođenja mjera aktivne odbrane od poplava i otklanjanje posljedica poplava.

Donesen je Federalni operativni plan odbrane od poplava i Kantonalni operativni plan odbrane od poplava ali njihova primjena i utvrđivanje nadležnosti između navedenih agencija, ministarstava i civilne zaštite još uvijek nije dogovorena.

Finansijska situacija u Federaciji BiH ne obećava da će se u skoro vrijeme moći pristupiti kvalitetnoj regulaciji vodotoka koji izazivaju poplave. Također objekti napravljeni u plavnom području vodotoka za koje su vlasnici izvršili legalizaciju ostaju kao trajan problem.

Potrebno je prema Zakonu o vodama Federacije BiH uraditi elaborat o određivanju granica vodnog dobra i donijeti pripadajuća rješenja za vodotoke II kategorije.

Potrebno je da Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva TK, koje je nositelj i organizator provođenja mjera odbrane od poplava za vodotoke II kategorije na području Tuzlanskog kantona, izvrši inoviranje Kantonalnog operativnog plana odbrane od poplava u skladu sa poplavama iz 2014. godine i u potpunosti osigura njegovu operativnu primjenu na terenu.

Potrebno je da Agencija za vodno područje rijeke Save, koja je nositelj i organizator provođenja mjera odbrane od poplava za vodotoke I kategorije na području Tuzlanskog kantona utvrđene u Federalnom operativnom planu odbrane od poplava, u potpunosti osigura njegovu operativnu primjenu na terenu.

U skladu sa odredbama navedene Uredbe o vodama, neophodno je izraditi preliminarne procjene poplavnog rizika te mape opasnosti i mape rizika od poplava i do kraja 2017. godine donijeti Plan upravljanja poplavnim rizikom i imenovati kantonalnu organizaciju zaduženu za vođenje aktivne odbrane od poplava.

Potrebno je da Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva TK, općine Tuzlanskog kantona i Agencija za vodno područje rijeke Save utvrde prioritete na regulaciji vodotoka I i II kategorije na području TK i izgradnji zaštitnih vodnih objekata radi smanjenja opasnosti od poplava.

Potrebno je da ovlašteni predstavnici Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede TK, Agencije za vodno područje rijeke Save i civilne zaštite Tuzlanskog kantona održe sastanak i dogovore primjenu navedenih planova i ulogu civilne zaštite.

VII LITERATURA

- Okvirni Zakon o zaštiti spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća ("Službeni glasnik BiH", broj: 50/08),
- Zakon o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća ("Službene novine Federacije BiH", broj: 39/03, 22/06 i 43/10),
- Zakon o zaštiti od požara i vatrogastvu ("Službeni novine Federacije BiH", broj: 54/09),
- Zakon o vodama ("Službene novine Federacije BiH", broj 70/06) i Uredbom o planovima odbrane od poplava ("Službene novine Federacije BiH", broj 3/02),
- Zakon o zaštiti voda ("Službene novine Federacije BiH", broj 33/03),
- Informacija o prirodnim nepogodama koje su pogodile Tuzlanski kanton u periodu maj - august 2014.godine, KUCZ Tuzla, Tuzla 2015.,
- Zbirni izvještaj o procjeni šteta na materijalnim i drugim dobrima izazvanim djelovanjem prirodnih nepogoda na području Tuzlanskog kantona u 2014.godini, KUCZ Tuzla, Tuzla 2015.,
- Zdenko Tadić, Zaštita i spašavanje u Federaciji Bosne i Hercegovine - propisi i praksa (I i II dio), Print Com Tuzla, 2013. i
- Ćamil Huseinbašić, Civilna zaštita u sistemu sigurnosti, FPN, Sarajevo, 2007.

ČUVAJMO OKOLIŠ!